

Аркуш паперы з адбіткамі лёсаў

У першы летні месяц 2021-га спаўняецца 80 гадоў ад пачатку Вялікай Айчыннай вайны. 22 чэрвеня Дзень памяці і смутку аб'яднае народы, што прайшлі праз тыя трагічныя і гераічныя ваенныя часы і здабылі перамогу. Зараз па ўсёй Беларусі адбываюцца мерапрыемствы і акцыі, прымеркаваныя да гэтага сумнага юбілею. У іх шэрагу і новая экспазіцыя Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны “Подых часу на кінаэкране”, у якой прадстаўлены арыгінальныя афішы і плакаты мінскага кінапракату пасляваенных гадоў: савецкія фільмы, што выходзілі тады на экраны, засноўваліся на падзеях вайны. Сярод іншых на выставе можна ўбачыць і плакаты знакамітых стужак, створаных на кінастудыі “Беларусьфільм”, — “Канстанцін Заслонаў” (1949), “Дзеці партызана” (1954), “Гадзіннік спыніўся апоўначы” (1958), “Дзяўчынка шукае бацьку” (1959).

ст. 15

31 сакавіка ў Мінску запрацаваў маштабны выставачны марафон — Фестываль скульптуры SculptFest, які аб'яднаў на розных арт-пляцоўках творцаў з усёй Беларусі. Матэрыял пра форум чытайце ў наступных нумарах “К”

Актуальна

**МАСТАЦКІ.
СЁЛЕТА І ЗАЎЖДЫ**

У Нацыянальным мастацкім музеі адбыўся семінар для супрацоўнікаў рэгіянальных музеяў мастацкага профілю. Аб праблемах музейшчыкаў краіны і іх магчымае вырашэнне чытайце на

ст. 2 — 3, 8 — 9

Званы памяці

**А ТРЭЦІ ЖОРАЎ
АДЛЯЦЕЎ...**

Велічныя мемарыялы і помнікі ў гонар салдат і партызанаў, што здабылі Перамогу, сталі часткай Душы і Духоўнасці Беларусі. І расповед пра іх мы вялі і будзем весці на старонках нашай газеты і надальней...

ст. 14

З увагай да помнікаў гісторыі

31 сакавіка адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі, удзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Былі разгледжаны пытанні роўнадолевага фінансавання работ на аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны, якія былі ўключаныя ў інвестыцыйную праграму "Культура Беларусі" на бягучы год. Так, на выкананне работ у палацы Пуслоўскіх у Косаве Пружанскага раёна прадугледжана вылучыць з рэспубліканскага бюджэту два мільёны шэсцьсот дзевяноста пяць тысяч рублёў, і аналагічную суму з мясцовага бюджэту.

На аднаўленне палаца Сапегаў у Ружанах мае быць вылучана, адпаведна, па чатырыста пяцьдзесят тысяч рублёў з рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў, на рэстаўрацыйныя работы ў Спаса-Праабражэнскай царкве ў Полацку — па шэсцьсот пятнаццаць тысяч рублёў, на работы ў былым касцёле і калегіуме езуітаў у Юрвічах Калінкавіцкага раёна — па чатырыста пяцьдзесят тысяч рублёў, на рэстаўрацыю касцёла Божага Цела ў Нясвіжы — па дзевяцьсот тысяч рублёў, на аднаўленне палацава-паркавага ансамблю ў Жылічах Кіраўскага раёна — па тры мільёны пяцьсот восемдзесят пяць тысяч дзевяцьсот рублёў, а на рэканструкцыю корпусу Нацыянальнага мастацкага музея — тры мільёны чатырыста дзве тысячы трыста сорок тры рублі.

На работы ў Старым замку ў Гродна маюць быць вылучаныя тры мільёны рублёў з рэспубліканскага і два з паловай мільёны з мясцовага бюджэта, а на рэканструкцыю і кансервацыю з прыстасаваннем Навагрудскага замка — па шэсцьсот тысяч рублёў. За кошт сродкаў Міністэрства культуры на работы ў Крэўскім замку маркуецца вылучыць чатырыста дваццаць шэсць тысяч рублёў, а на рэстаўрацыю сцэннага жывапісу ў Спаса-Праабражэнскай царкве ў Полацку — сто трыццаць восем тысяч рублёў.

Увага! Конкурс

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь паведамляе аб правядзенні рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва "Нацыянальная тэатральная прэмія" ў 2021 годзе.

Конкурс праводзіцца па секцыях "Тэатр драмы", "Тэатр лялек", "Музычны тэатр", "Спектакль для дзяцей і юнацтва" ў два этапы: першы этап з'яўляецца адборачным і праходзіць у перыяд з 1 па 30 красавіка 2021 года;

на другім этапе падводзіцца вынікі конкурсу і вызначаюцца яго пераможцы. Другі этап конкурсу праводзіцца ў тэрміны, устаноўленыя аргкамітэтам.

У конкурсе могуць прымаць удзел тэатральна-вядомыя арганізацыі Рэспублікі Беларусь, іншыя арганізацыі культуры роз-

ных формаў уласнасці, індывідуальныя прадпрыемствы, якія ажыццяўляюць творчую дзейнасць, звязаную з пастаючай спектакляў, установы адукацыі ў сферы культуры са спектаклямі, прэм'ера якіх у Рэспубліцы Беларусь адбыліся з 1 студзеня 2018 года і да даты пачатку конкурсу. Удзельнікі конкурсу прадстаўляюць матэрыялы на конкурс у электронным выглядзе на электронны адрас Міністэрства культуры (ministerstvo@kultura.by) у перыяд з 1 па 30 красавіка 2021 года. У рамках конкурсу так-

31 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі адбыўся семінар для супрацоўнікаў рэгіянальных музеяў мастацкага профілю. Нягледзячы на тое, што ў галоўнай культурнай скарбніцы краіны бюджэт, спонсарскага дапамога, матэрыяльнае і кадравое забеспячэнне лепшыя за тое, што маюць музеі ў рэгіёнах, праблемы ва ўсіх музейшыкаў краіны сутнасна аднолькавыя. Адпаведна, універсальныя могуць быць і сродкі іх вырашэння.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

У семінары бралі удзел супрацоўнікі Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея (філіял "Выратаваны мастацкі каштоўнасці"), Светлагорскай карціннай галерэі "Тральшыя" імя Пранішнікава, Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Шклярава, Добрушскага раённага краязнаўчага музея, Лідскага гісторыка-мастацкага музея, Слуцкага краязнаўчага музея, Нацыянальнага цэнтру сучасных мастацтваў (Мінск), Магілёўскага абласнога мастацкага музея імя Масленікава, Бабруйскага мастацкага музея.

Праграма семінара складалася з экскурсіі па экспазіцыях Нацыяна-

Мастацкі. Сёлета і зайжды

льнага мастацкага музея, лекцыі на тэму навукова-асветніцкай дзейнасці і арганізацыі паслуг Нацыянальнага мастацкага музея і азнамлення з яго навукова-фондавай работай, а таксама досведам рэстаўрацыйных майстэрняў. У сумоўе з калегамі з рэгіёнаў былі задзейнічаны супрацоўнікі НММ Святлана Анейка, Дыяна Шантар, Ала Васілеўская, Святлана Рэзвучкая, Сяргей Вечар, Мікалай Дастанка, Анжэліка Чульзевіч.

Падчас экскурсіі па экспазіцыі ўвага акцэнтавалася не на вартасцях тых ці іншых твораў — сама наяўнасць іх у сценах Нацыянальнага мастацкага ўжо з'яўляецца знакам якасці і сведчаннем каш-

тоўнасці, а на тых складанасцях, з якімі звычайна сутыкаюцца супрацоўнікі музея, ладзячы тую ці іншую экспазіцыю. Праблемай можа стаць нават такая лёгкая на першы погляд справа, як развеска карцін. Бо, здавалася б, калі ў музеі ёсць адпаведная тэхніка, дык пра што гаворка. Аднак не кожная карціна мае неабходныя для гэтага прымацаванні, каб вісець на сцяне, вось і даводзіцца іх прыдумляць і рабіць. Дбаючы пра тое, каб не пашкодзіць падрамнік ці раму і ўжо, не дай божа, — палатно.

Праблему ўяўляе спецыяльнае музейнае асвятленне. Гэта высокатэхналагічная сістэма. Адна толькі лампачка ў ёй каш-

туе недзе 200 долараў. Яна імітуе дзённае святло, неабходнае, каб у вачах гледачоў не скажаліся рэальныя фарбы, і пры гэтым значна эканоміць электраэнергію. І жыве яна значна даўжэй за бюджэтную прадукцыю, даступную кожнаму спажаўцу. Так што ўсё адно атрымліваецца танней аднойчы заплаціць немалыя грошы, а потым доўгі час не мець клопату з рамонтам і заменай. Дарэчы, гэта праблема не толькі дзяржаўных музеяў, але і іншых будынкаў грамадскага прызначэння. Мне даводзілася браць інтэрв'ю ў дызайнераў спецыяльнага асвятлення. Гэта высокатэхналагічная сістэма. Дык вось палатно ягонных сведчаньняў,

сама прысуджаюцца спецыяльныя прэміі:

"За ўклад у развіццё тэатральнага мастацтва Беларусі";

"За падтрымку тэатральнага мастацтва Беларусі".

Вылучэнне спецыяльных прэмій у намінацыях "За ўклад у развіццё тэатральнага мастацтва Беларусі" і "За падтрымку тэатральнага мастацтва Беларусі" могуць ажыццяўляць дзяржаўныя і недзяржаўныя тэатры; іншыя арганізацыі культуры, якія займаюцца прафесійнай творчай дзейнасцю ў галіне тэатра; установы адукацыі ў сферы культуры; грамадскія аб'яднанні "Беларускі саюз тэатральных дзеячаў", "Беларускі саюз кінематографістаў", "Беларуская гільдыя акцёраў кіно"; арганізатары, дырэктары, аргкамітэты міжнародных і рэспубліканскіх тэатральных фестываляў, якія праводзіліся ў Рэспубліцы Беларусь на працягу конкурснага перыяду.

Матэрыялы для ўдзелу ў конкурсе на атрыманне спецыяльных прэмій накіроўваюцца на электронны адрас Міністэрства культуры (ministerstvo@kultura.by) ў тэрмін да 30 красавіка 2021 года.

Валерыя Шманай.

Надзея БУНЦЭВІЧ

"Маладзічок" сталее-маладзее

Журы ўзначаліла знакамітая спявачка, саўладальніца Маладзёжнага тэатра эстрады Жангэ. Сярод больш як 60-ці ўдзельнікаў у чатырох узроставых групах ад 6 да 18 гадоў Гран-пры атрымала 14-гадовая Валерыя Шманай з Жолізна (дададзім, што ў гэтым годзе з 2002 года праводзіцца ўласны дадзены конкурс — Рэспубліканскі "Белазавуцкі акард", які сёлета запланаваны на верасень). Але галоўнае, мабыць, не столькі ў размеркаванні прызоў, колькі ў тым, што заключны галанд-канцэрт стаўся сапраўдным песенным святам і, паводле традыцыі, упрыго-

Вясновыя каникулы! Апошні сакавіцкі тыдзень здаўна стаў скарбонкай разнастайных дзіцячых конкурсаў, фестываляў, прэм'ер і многіх іншых цікавостак, скіраваных на вядомае "эстэтычнае выхаванне моладзі", што з кожным годам толькі набывае актуальнасць. У Палацы культуры Маладзечна, да прыкладу, 27 — 28 сакавіка адбыўся IX Адкрыты конкурс юных выканаўцаў эстраднай песні "Маладзічок-2021".

жыць яшчэ і Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне ў чэрвені.

Ініцыятарам гэтага творчага саборніцтва выступіла ў свой час кампазітар Алена Атрашкевіч. Тады яна яшчэ не была старэйшай Беларускага саюза кампазітараў, як цяпер, але ўжо кіравала ўзронай студыяй эстраднай песні "Спяваеразам" Палаца культуры Маладзечна, а таксама заахавала і ўзначаліла шыкавую камісію "Мастацтва эстрады" ў Мінскім каледжы мастацтваў. Як ніко іншы, яна добра разумела, наколькі патрэбны спеўна-дэятэ і моладзі выхад на вялікую сцэну, да ўдзячнай публікі. І конкур-

сная падрыхтоўка таксама! Бо творчыя саборніцтвы, пры ўсёй небяспецы ператварэння іх у назапашванне "спартыўных дасягненняў", дазваляюць атрымаць максімальна поўную карціну дзіцяча-юнацкага эстраднага выканальніцтва. Дапамагаюць выкладчыкам арыентавацца ў найноўшых тэндэнцыях (дарэчы, "Маладзічок-2021" суправоджаўся майстар-класамі). Дзеям — зарыентавацца ў будучай прафесіі. І нават проста адчуць смак музыкі і сцэны, які і надалей будзе прыводзіць іх у канцэртную залу — калі не ў якасці ваякаў, дык слухача. Усё гэта разуме і дырэктар ПК Маладзечна Святлана Сарока, і мясцовыя ўлады, бо

КУЛЬТУРА

ШТОГЫДНІВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНА, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва і астранікнік 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; намеснік галоўнага рэдактара — Юрый КАПРЕНКА; адказны сакратар — Таццяна ПАШУНЬКА; рэдакцыйны адрас: Юрый КАПРЕНКА, адрасны адрас: Шчыршэўскае, 77, Чашыцкі паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 41. Назва КУДЭІКА, Антон РУДЖ, Ілья СВІРЫД, Юрый МАРЫНКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэры: Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД. Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@ut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чашыцкі паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 41. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Факс-адрас: тэл. (017) 286 07 97, (017) 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.
20013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чашыцкі паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 41.
Аўтары донісай паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія рупіцы не рэдакцыйны і не аўтарскія. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 3022. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Папіданна ў друк 02.04.2021 ў 16.00. Замова 1012.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

часта тэндэр на будаўніцтва і абсталяванне выйграе той, хто просіць у замоўцы менш грошай. А тое, што таннае абыходзіцца дорага, высвятляецца ў часе эксплуатацыі.

Для немолага памеру скульптуры Джорджа дэ Кірыка супрацоўніца Нацыянальнага мастацкага з захапленнем распавядала пра абсталяванне аўтамабіля, на якім гэты і іншыя творы выставы класіка сюррэалізму былі дастаўлены ў музей. На жаль, у Нацыянальнага мастацкага музея, а значыць і ва ўсіх астатніх музеях краіны, няма ўласнага транспарту, які адпавядаў бы сусветным стандартам перавозкі твораў мастацтва і іншых каштоўных артэфектаў. Такія аўтамабілі наш аўтапрам увогуле

На здымках: падчас семінара ў Нацыянальным мастацкім музеі.

не вырабляе (а чаму б не пачаць вырабляць, папярэдне вывучыўшы вопыт іншых вытворцаў падобнай тэхнікі?). Да гэтага часу для перавозкі ўласных калекцый мы выкарыстоўваем транспарт, які музейшчыкаў не надта задавальняе. А вось калі гаворка заходзіць пра “імпартаж” мастацтва, даводзіцца абвешчаць тэндэр. Відаць, каб беларуская музейная супольнасць мела ўласны

парк спецыяльных аўтамабіляў згаданых вышэй стандартаў, транспарціроўка каштоўных артэфектаў, выдавочна, каштавала б дзяржаве танней.

Часам Нацыянальнаму мастацкаму, каб мець прыстойную перасоўную выставу з-за мяжы, даводзіцца спадзявацца на паразуменне з боку якога-небудзь дабрадзця, які

Заканчэнне — на старонках 8 — 9

Удзельнікі гала-канцэрта.

пачынанні такога роду маюць патрэбу ў падтрымцы.

Шкада толькі, што тэлебачанне гала-канцэрт не здымала. Рэпартаж — быў. Але таленавітыя дзеці — наша нацыянальная каштоўнасць. Сваімі выступленнямі яны ў стане ўпрыгожыць эфір! Так, як гэта было з нядаўнім адборам на “Славянскі базар у Віцебску”. Падобных конкурсаў замнога не бывае. І цяперашні росквіт дзіцячага эстраднага выканальніцтва ў нашай краіне, даўно заўважаны на міжнародным узроўні, — гэта заслуга, у тым ліку, і “Маладзічка”, які з самага пачатку ўзяў курс не толькі на выяўленне талентаў, але і на сістэму ранняга прафесійнага навучання эстрадным спевам.

— Гэты конкурс мае свой твар, — гаворыць член журы, мастацкі кіраўнік

Арт-групы “Беларусы” Валерыя Шмат. — Сваю ўжо дастаткова працяглую гісторыю. Ярка нацыянальны пасыл, бо ўсе ўдзельнікі павінны выканаць не толькі сусветны хіт, але і беларускамоўную песню. Я доўгі час знаходзіўся “па той бок рамы”: рыхтаваў дзіцяцей да адбору на “Еўрабачанне”, “Славянскі базар у Віцебску”, “Новую хвалю”, іншыя конкурсы. Таму добра ведаю, што алчуваюць удзельнікі, іх бацькі, педагогі. І бачу тое, як змянілася сама конкурсная сітуацыя. Гадоў дзесяць таму, магчыма, дастаткова было адоранасці дзіця — і можна было, пры ўдальным раскладзе сіл, разлічваць на перамогу. Сёння гэтага ўжо недастаткова. Такія якасці, які добры голас, чыстае інтанаванне ды іншыя дэ-

талі пачатковага этапу валькальнага навучання, ёсць ва ўсіх. Сёння патрабуюцца больш тонкія прафесійныя матэрыялы: правільнае і разнастайнае гуказадабыванне, работа з мелізмамкай, валоданне стыліямі. І ў 14 — 16 гадоў вынікі бываюць нават больш высокімі, чым на дарослых конкурсах.

Мне часта задаюць пытанне, чаму так атрымліваецца. На маю думку, дарослыя спевакі схільныя ўспрымаць педагога як штосьці залішняе: маўляў, я ўжо ўсёму навучыўся. Тым больш, калі за плячыма — перамогі на дзіцячых конкурсах, разуменне тых дасягненняў які асаблівых, а не сумесных з выкладчыкам, які здолеў абраць правільны курс. Здраецца, моладзь падводзіць густавыя перавагі, жаданне быць

прыме да сэрца нашыя праблемы. Тая ж Ліза Саціліс, што прывезла свае творы і творы Джорджа дэ Кірыка ў Мінск, пайшла на пэўныя выдаткі са свайго боку дзеля рэалізацыі гэтага абсалютна не прыбыткавага для яе праекта, бо лічыць сябе чалавекам свету, а мастацтва — сродкам збліжэння людзей, народаў, краін.

Калекцыя сучаснага беларускага мастацтва НММ сабраная ў асноўным у 60 — 70 гады. Потым у дзяржаве, часткай якой была і наша Беларусь, пачалося нешта такое, што стала не да мастацтва. У прыватнасці, не да фармавання музейных калекцый. Бо калі расколіны ў падмурку, не да аздобы фасада. Гэты перыяд зацягнуўся, пасунуўся і на новую эпоху, што распачалася гістарычным пададненнем у Віскулых. Так што сёння ў калекцыі сучаснага беларускага мастацтва, што належыць НММ, у наяўнасці значныя лакуны. Іх часткова прыкрываюць дарэннымі, эпизаднымі закупкамі, але нейкай канцэптуальна выбаранай і фінансавана забяспечанай сістэмы фармавання калекцыі, якая б сведчыла пра нашу культурніцкую прысутнасць у свеце, пакуль няма. А гэта праблема і для сталічнага музея. І для рэгіянальных. І для нас ўсіх.

Суплёт сюжэтаў блізу родных МЯСЦІН *Па слядах асветнікаў, творцаў, ваяроў*

З надыходам першых цёплых дзён нас усё часцей наведваюць думкі аб новых вандроўках па роднай краіне. Але пакуль веснае надвор’е яшчэ застаецца зменлівым, выбірацца ў далёкую дарогу зусім не абавязкова. Цікавосткі архітэктурнай спадчыны, сляды знакімітых землякоў і месцы памяці, вартыя наведвання, могуць знайсціся зусім паблізу. Звернем увагу хаця б на бліжэйшыя ваколіцы сталіцы, і аглядзім, што адметнага можна пабачыць нават цягам аднаго дня, накіраваўшыся на паўднёвы захад ад Мінска.

Антон РУДАК

Руіны стайні ў Вялікіх Навасёлках.

Першы прыпынак на нашым шляху — уласна, сам раённы цэнтр, Дзяржынск (альбо, па-ранейшаму — Койданава). Новае і старае імёны горада ўвекавечаны ў назвах дзвюх тутэйшых чыгуначных станцый, што ў нашых краях трапляецца нячаста і наводзіць на пэўныя роздумы. “Койданава” — першы прыпыначны пункт у межах горада, калі ехаць з Мінска, “Дзяржынск” — наступны: атрымліваецца такі сабе рух па лініі часу, з мінулага ў будучыню.

Едучы сюды чыгункай, прыпынак варта выбіраць, зыходзячы з мэты вандроўкі: калі да сучаснага гарадскога цэнтра будзе бліжэй з “Дзяржынска”, то з “Койданава” можна хутчэй дашпацыраваць да галоўнай тутэйшай скарбніцы, дзе захоўваюцца сведчанні мінулага. Менавіта тут, у Дзяржынску, непадалёк ад выезду ў бок Мінска, знаходзіцца Беларуска-дзяржаўны архіў кінафотадэкаў — шматпаверховы будынак узвышаецца над усім мястэчкам, дамінуючы над краямі як яго найвышэйшая кропка. Але пакінем візіты ў гэтае сховішча на іншы раз — гісторыя чакае нас сёння проста на вуліцах.

...Першая згадка аб горадзе датуецца 1146 годам, і вядомы таты ён быў, натуральна, не як Дзяржынск (гэтае імя раённага атрымаў толькі ў 1932 годзе), але нават і не як Койданава. Выпадак, бадай што, для Беларусі ўнікальны — горад, такім чынам, змяніў тры назвы. Калі другая гістарычная назва, Койданава, увекавечана хоп бы чыгуначным прыпынкам, то першае імя, пад якім мястэчка ўвайшло ў гісторыю, у тутэйшай тапаніміцы так проста не адшукаеш.

Першапачаткова горад называўся Кругагор’е — менавіта з гэтай назвай звязвае паданне легендарную бітву, у якой тутэйшы князь перамаглі татара-мангольскае войска ў XIII стагоддзі. Гісторыкі гэтую падзею лічыць міфічнай, але, тым не менш, нельга адмовіць, што пэўны след у гісторыі горада татары сапраўды пакінулі — лічыцца, што назва “Койданава” мае акурат усходняе паходжанне, і, хутчэй за ўсё, звязаная з імем пэўнага татарскага веначалыніка Койдана альбо Кайдана.

СЛЯДЫ КЛАСІЧНАГА МЯСТЭЧКА ў НОВЫМ ГОРАДЗЕ

Гарадскі цэнтр Дзяржынска, на жаль, моцна пацярпеў падчас апошняй вайны — на памяць аб ёй на месцы спаленых і зруйнаваных бомбамі кварталы з’явіўся сквер. Аднак, гістарычная забудова прапала не дарэшт — калі з цэнтральнай плошчы ступіць пару крокаў і зазірнуць за вугал на вуліцу Савецкую, можна пабачыць перспектыву абсалютна традыцыйнай беларускай месцячковай трасы, уздоўж якой усутыч прымасціліся павернутыя тарцамі да вуліцы аднапавярховыя драўляныя дамкі.

Заканчэнне — на старонках 4.

Фота прадастаўлены арганізатарамі конкурсу

У Вялікіх Навасёлках.

Брама сядзібы ў Станькаве.

“Скарбчык” — колішняя бібліятэка Чапскіх.

(Заканчэньне.
Пачатак на старонцы 3)

Непадалёк, на Першамайскай вуліцы — двухпавярховы драўляны будынак, які захоўвае памяць аб яўрэйскім мінулым мястэчка. Гэта колішні хедэр, пачатковая школа для хлопчыкаў — адметна, што і ў нашыя дні будынак звязаны з навучаннем, тут знаходзіцца аддзел адукацыі райвыканкама. Колішні хедэр — ці не адзінае, што нагадвае ў Дзяржынску аб зніклай яўрэйскай цывілізацыі.

Некалі мястэчка было адным з важных цэнтраў мясцовых іудэяў, адсюль паходзіў вядомы рэлігійны дзеяч, даследчык Талмуда Шмуэль Кайдановіч (прозвішча ў перакладзе на беларускую так і значыць — “Койданаўскі”). На жаль, апошнія ваіны і злычынныя планы гітлераўскіх захопнікаў змянілі стан рэчэй назаўжды — у самым сэрцы мястэчка, непадалёк ад колішняга замка і касцёла, можна падыйсці да магілы, дзе знайшлі свой апошні прыстанак яўрэі Дзяржынска. Амаль дзве тысячы чалавек былі забітыя тут у адзін дзень, 21 кастрычніка 1941 года. Помнік, які сёння можна пабачыць на месцы расстрэльнага рова, незвычайны — ён быў усталяваны неўзабаве пасля ваіны, у 1949 годзе, і адметны тым, што на ім быў зроблены надпіс на ідыш, што ў тэя часы было выключэннем з правілаў.

МАЎКЛІВЫЯ АБАРОНЦЫ

Ад старога койданаўскага замчышка да нашых часоў дайшоў толькі невялікі фрагмент вала. Некалі гэтыя ўмацаванні займалі цэлую пляцоўку на ўскраіку мястэчка, званую Гаштольдавай гарой. Гаштольды — магнацкі род, які валодаў Койданавам у XV стагоддзі, з ім звязваюць і ўзьязненне замка, сцены і вежы якога ўзвышліся на гэтым месцы яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. У XVII стагоддзі тут жа быў збудаваны, па фундацыі аднаго з Радзівілаў, калынінскі збор — храм прыхільнікаў аднаго з ад-

лівананняў пратэстантызму.

На жаль, у гады змагання супраць рэлігіі лёс гэтага будынка быў прадвызначаны — яго разабралі яшчэ да ваіны, у 1930-х. Больш пашанцавала драўлянаму касцёлу Святой Ганны — збудаваны ў 1785 годзе, ён дайшоў да нашых дзён і дагэтуль дзейнічае. Кіруючыся да заходняй ускраіны Дзяржынска, можна пабачыць і тутэйшыя могілкі — калі загарадны пагост выглядае сучасна і дагледжана, то бліжэйшыя, гарадскія могілкі, на жаль, зазналі багата разбурэнняў, і тое ў мірны час — нейкіх шэсць гадоў таму іх не надта ўдала спрабавалі добраўпарадкаваць, панішчыўшы цяжкай тэхнічай надмагіллі — і толькі часткова неаб’яжымым гараджанам разбурэнне ўдалося спыніць.

Рухаючыся на захад, прыгадваем гісторыю атрымання горадам свайго апошняга імені — яна таксама незвычайная. У 1932 годзе Койданава было перайменавана ў Дзяржынск невпадкова. Гэтае рашэнне было абумоўлена тым, што туды ж на абшчарах навокал мястэчка быў утвораны раён, які атрымаў імя Фелікса Дзяржынскага, аднаго з найбольш вядомых савецкіх дзеячаў польскага паходжання.

Адначасова з тым, тут, на самай заходняй мяжы тагачаснай БССР, было распачата будаўніцтва дотаў і артылерыйскіх капаніраў у складзе Мінскага ўмацаванага раёна, якія мусілі прыкрываць дзяржаўную граніцу ад меркаванага нападу з захаду. Гэтыя бетонныя спарулы і сёння ахоўваюць подступы да заходніх ускраін Дзяржынска, а ўлетку 1941 года іх гарнізоны мусілі барацьбіцца з вайскамі нацыстаў і партызанамі ў суседніх Вялікіх Навасёлках. Збудаваны ў 1820 годзе двухпавярховы сядзібны дом неімаверна даўно не займае дагэтуль статусу гісторыка-культу-

Палац у Прылуках.

і выбухаў, якія захоўваюць памяць аб трагічных і гераічных падзеях пачатку Вялікай Айчыннай ваіны, 80-годдзе якога мы сёлета неўзабаве будзем прыгадваць.

АПОШНЯЯ ПРЫСТАНКА КЛАСІКАЎ

Па лініі дотаў Мінскага ўмацаванага раёна рушым на захад ад мястэчка. Ужо ў найбліжэйшай вёсцы Дзягіліна, што адразу за дзяржынскімі могілкамі, чакае чарговая цікавостка. Тут некалі месцілася сядзіба шляхецкага роду Янушкевічаў. Ад самога маёнтка да нашых дзён дайшла, на жаль, толькі адна з гаспадарчых пабудоў, але ў лесе за вёскай прыхаваліся старыя сямейныя могілкі колішніх уладальнікаў Дзягіліна. Тут, між іншага, можна пабачыць надмагілле Адольфа Янушкевіча — вядомага літаратара і вандруніка, удзельніка вызваленчага паўстання 1830 — 1831 гадоў, які быў прататыпам аднаго з герояў Мішчэвічавых “Дзядоў”.

Больш пашанцавала сядзібе Кастравіцкіх у суседніх Вялікіх Навасёлках. Збудаваны ў 1820 годзе двухпавярховы сядзібны дом неімаверна даўно не займае дагэтуль статусу гісторыка-культу-

турнай каштоўнасці — хача, як нядаўна стала вядома, захалы ў гэтым кірунку ўжо распачатыя. Пакуль жа застаецца толькі з сумам адзначыць, што знешні выгляд будынка з порцікам і класіцыстычным калонамі істотна знявачаны ўсюдыісным сайдынгам. Хочацца спадзявацца, што сітуацыя яшчэ можа быць выпраўленая, і аблічча помніка будзе прыведзенае ў адпаведны стан.

Акрамя самога сядзібнага дома захаваліся таксама жыллы дом для рабочых з выкладзеным цэглай на франтоне годам пабудовы (1912), сядзібны флігель, вінакурня і маляўнічыя руіны стайні. У Вялікіх Навасёлках таксама ацалелі старыя могілкі, што ляжаць крыху выдаль вёска, сярод поля, і тут знайшла спачын яшчэ адна знакамітая асоба. Гаворка, вядома, пра Казіміра Кастравіцкага, які зрабіўся вядомым як літаратар пад псеўданімам Карусь Каганец.

АД ГАРАДСКАГА ГАЛОВА — ДА ПІЯНЕРА-ГЕРОЯ

Наступны наш прыпынак — у чарговым шляхецкім гняздзе на поўдзень ад Дзяржынска. Станькава — колішні маёнтка роду Чап-

скаіх, найбольш вядомым сёння прадстаўніком якога, бадай, з’яўляецца Караль Чапскі, які займаў пасаду мінскага гарадскога галавы з 1890 па 1901 год. Сядзібны дом, на жаль, не захаваліся, але аб колішніх уладальніках тутэйшага маёнтка працягвае нагадваць маляўнічы парк.

Тут захаваліся так званы “Скарбчык” — будынак бібліятэкі ў выглядзе стылізаванай вежы, жылы дом для рабочых, воданаяпная вежа, руіны брамы і яшчэ колькі гаспадарчых пабудоў. На іншым баку паркавага става — Свята-Мікалаеўская царква, узведзеная ў 1858 годзе. У 1961-м яе намагаліся знішчыць, прычым даялося тройчы прымяняць выбуховую — і, тым не менш, магутныя сены на безразе става засталіся стаяць. У 2007 годзе тут распачаліся рэстаўрацыйныя работы, і сёння храму вернуты першапачатковае аблічча, ён дзейнічае. А амаль ія самых муроў царквы — дом, які звязаны з яшчэ адным легендарным імем у гісторыі Станькава. Менавіта тут нарадзіўся славуты юны партызан, адзначаны пасмартна званнем Героя Савецкага Саюза — Марат Казей, які трагічна загінуў у змаганні

супраць гітлераўцаў, маючы толькі чатырнаццаць гадоў. Памяць пра ваіну захоўваюць непадалёк ад Станькава і ў ваенна-гістарычным комплексе “Старая граніца” — ён з’яўляецца філіялам Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай ваіны. Тут можна пабачыць адноўлены будынак савецкай пагранічнай заставы, адзін з дотаў Мінскага ўмацаванага раёна, а таксама выставу ваіскавай тэхнікі “Зброя Перамогі”, дзе прадстаўлены ўзоры ўзбраення як часоў Вялікай Айчыннай ваіны, так і сучасныя.

ДЭКАРАЦЫІ, У ЯКІХ НАРАДЖАЛАСЯ НАША КІНО

Вяртаючыся ў Мінск, не злыга абмінуць яшчэ адну з

найбольш маляўнічых сядзіб прыстальніца — Прылука, якія таксама належалі роду Чапскіх. Тут двухпавярховы сядзібны дом дайшоў да нашых дзён амаль некранутым — у ім размешчаны Цяпер Інстытут аховы раслін. Таксама захаваліся прысядзібны парк з будынкам карэнтнай, а наводдаль ад палаца, на супрацьлеглым беразе става — шэраг гаспадарчых пабудоў, сярод якіх дамы для рабочых, свіран і бровар.

Менавіта з гэтай сядзібай звязаны першыя старонкі гісторыі беларускага кінематографа — тут улетку 1926 года адбываліся натурныя здымкі першага беларускага фільма. Стужка “Лясная быль” была створаная рэжысёрам Юрыем Тарычам паводле аповесці вядомага літаратара Міхася Чарота “Свінапас”, якая распавядала пра часы Савецка-польскай ваіны. У эпопеах зняліся, у ролі саміх сябе, нават прадстаўнікі тагачаснага кіраўніцтва рэспублікі — Аляксандр Чарвякоў, Язэп Адамовіч, Вільгельм Кнорын. Палац у Прылуках, паводле сцэнарыя, выконваў роллю сядзібы пана Драбскага, а ў здымках у масоўцы ахвотна ўдзельнічалі мясцовыя жыхары. Варта наведваць гэтыя мясціны, каб параўнаць сённяшняе краівадзі з кадрамі першага беларускага фільма, і на свае вочы пабачыць сапраўдную калыску айчыннага кіно.

Словам, часам не варта імкнуцца ў далёкія краі, каб пабачыць сапраўдныя суглёткі гістарычных, біяграфічных і мастацкіх сюжэтаў паблізу родных мясцін. Упоўнены, што падобныя маршруты цалкам магчыма пракласці не толькі ў ваколіцах сталіцы, але і ў многіх беларускіх гарадоў і мястэчак. Наперадзе новыя цёплыя дні — а значыць, чакаюць нас і новыя вандроўкі.

Паміж Беніцай і Смалянамі,

або Турыстычны маршрут намі пракладзены!

(Заканчэнне. Пачатак у № 3 — 5, 7, 10 — 12)

Гэтай публікацыяй мы завяршаем серыял, прысвечаны мясцінам такой знакавай для Беларусі асобы, як Тамаша Зана. У ім не абышлося без невялічкіх адгалінаванняў, бо хацелася паказаць гісторыю тых мясцін больш аб'ёмна, а таксама сфармуляваць на "праблемных зонах", якіх нямаюць сустрэцца на гэтым доўгім, зімовым шляху. Сёння мы прапануем увазе чытачоў "тапанімічны канцэнтрат". Кожны турыст або экскурсавод зможа лёгка ўзбагаціць яго дадатковымі звесткамі. Ну і, вядома, хацелася б, каб наш план не застаўся без увагі чытачоў. Бо гэты год адметны ў "занаўскім календары" — 225-я гадавіна з дня нараджэння. Падаецца, выдатная нагода, каб узгадаць яго імя на дзяржаўным узроўні.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

УЗЯЦЬ ДЫ ПАДЗЯЛІЦЬ

Не такое ўжо доўгае жыццё выпала на долю самых вядомых філаматаў-сяброў — Тамаша Зана, Яна Чачота і Адама Мішкэвіча. Ніхто з іх не дажыў да шасцідзясяці. Не так і шмат яны паспелі зрабіць для роднай старонкі, бо з прычыны ціску тагачаснай расійскай імперскай машыны, кожны з іх лепшыя галы творчага ўздыму вымушаны быў правесці на чужыне. А колькі было такіх патэнцыйных Шэкспіраў, Байранаў, Дзюма, Сянкевічаў... якія "не дараслі", не "распрасталі крылы". Але ж, тым не менш, след іх у нашай гісторыі ёсць і ўжо не загіне.

Калі ўзяць нарыс жыцця Тамаша Зана, то падзяліць яго можна на тры часткі — да выплання, "арэнбургскі", пасля вяртання ў Беларусь. Кожны з іх ахоплівае каля дзвядцяты гадоў. Першым знаходжаннем Зана ў Арэнбургу ў высьлыцы па працэсу "філаматаў" мы прамінем. На іншых зародзімся.

Калі ласка, звярніце ўвагу на самаробленую карту "Вялікага занаўскага шляху". Як бачна, існуе пара "кангламератаў", якія ўтвораны з вёсак, мястэчак, гарадоў. Самы буйны з іх — "Маладзечанскі" (Беніца — Радашковічы). І, калі вы вырашыце распачаць шматдзённую вандроўку "мясцінамі Тамаша Зана", я б параў пачаць адтуль. Другі з іх — на супрацьлеглым баку краіны — Смалянскі (Лепель — Орша). Існуюць таксама невялічкія "лакацыі" ў ваколіцах Баранавічаў (Сталовічы, Паланечка), Мінск, Узда. Можна ўсё іх падзяліць на тэматычныя часткі

(радаводныя таямніцы, дзяцінства — вучоба, вяртанне — сям'я і дзеці). І па кожнай з іх, між іншым, можна зрабіць свой маршрут. Бо, у адрозненне ад Адама Мішкэвіча, продкі якога і ён сам шчыльна звязаны з Наваградкам і ваколіцамі, продкаў і сваёй Тамаша Зана і яго самога лёс кідаў ледзь не па ўсёй Беларусі. Але мы такім шляхам не пойдзем і не паедзем. Мы распавядзем пра тапонімы лінейна, без храналагічнай прывязкі, каб вам не давалося перамяшчацца, як тым аб'ектам у адпаведным руху, адкрытым у 1827 годзе Робертам Броўнам. Пайшлі — паехалі!

Уявім сабе, што нейкая невядомая сіла закінула нас у мястэчка Беніца, на захад ад Маладзечна. Пасля вяртання з "гвалтоўнай эміграцыі" Тамаш Зан нейкі час правёў тут, уладкоўваўся зноўку на радзіме, наладжваў абарванны сувязі, заводзіў новыя.

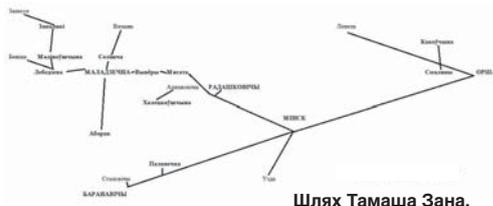
Ад сядзібы, дзе ён жыў, нічога не засталася, акрамя каменнага будынка свірана (або стайні) 1836 года пабудовы. Ёсць там і іншыя цікавосткі ("К" № 5, 7 за 2021 год). Адсюль, дарэчы, не так далёка да славагата Залесся Апінскіх, дзе апошнімі гадамі быў адуолены палац і працуе музей.

Далей мы "спыняемся" ў Малиноўшчыне, маёнтку Святарэчкіх. З гэтага вельмі старога беларускага роду паходзіць жонка Тамаша Зана Брыгіда. У Малиноўшчыне багата ёсць што паглядзець, бо тут і гаспадарчыя пабудовы XIX стагоддзя, і пірамідальная родавая капіца-пахавальня 1840 года пабудовы, так бы мовіць, "сястра" той, што на могілках ва Уздзе.

Ад Малиноўшчыны можна падняцца на поўнач, да станцыі Пруды, у ста метрах ад якой ёсць вёсачка Запаллякі: з 1830-х яна часткова належала бацьку Тамаша Зана.

На поўдзень ад Малиноўшчыны нас чакае старажытнае мястэчка Лебедзева. Тут, на могілках, былі пахаваны Караль, бацька Тамаша Зана і Станіслаў, бацька Брыгіды Святарэчкай. Магілы іх, на влікі жаль, не знойдзены.

Горад Маладзечна на нашым шляху не проста кропка перасячэння двух маршрутных накірункаў.

Шлях Тамаша Зана.

На поўдзень ад Маладзечна ёсць вёска Аборак. Калісьці тут быў касцёл, у якім ахрысцілі сваіх першых сыноў Тамаш і Брыгіда Заны. Зусім побач ад касцёла, некалькі гадоў пасля шлюбу Тамаш арэндаваў сядзібу, ад якой, на жаль, ужо нічога не засталася. Некалькі гадоў таму пляюўка касцёла была ўдабрапарадкавана, а надмагілі Ходзькаў, раскіданы ліхімі людзьмі, сабраны разам.

ткі (спрэчная інфармацыя, пакуль не пацверджаная), што бацька Тамаша набыў Халешкаўшчыну перад паўстаннем 1794 года.

Вёску Халешкаўшчыну на сучасных картах шукаць — толькі час губляць. Яна інтэравана ў склад Аляхновічаў, вуліца Гаратоцкая. А фальварчак цяпер знаходзіцца ў складзе вёскі Старынка. Але з пункту гледжання "занаўства", месца гэта даволі перспектыўнае, бо да

Нейкі час, у 1820-х, жыў у тых мясцінах і Караль Зан з сям'ёй. Але пазней вярнуўся на "малую радзіму" і засеў у Запалляках. Бачна, што бацька Тамаша амаль усё жыццё тулюўся па арандаваных сядзібках, зарабляючы на жыццё працоўным мазалём.

НА УСХОД

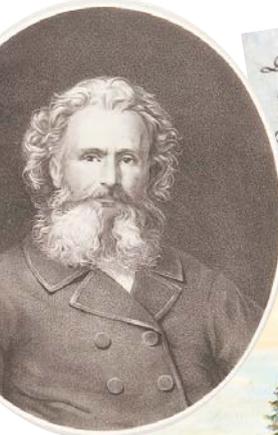
У Радашковічах можна сесці на транспарт, каб дабрацца да Мінска. Булынак мінскай мужскай гімназіі, у якой вучыўся Тамаш Зан, Міхал і Юзаф Верашчакі (сябры Зана) і Станіслаў Маношка, што на плошчы Свабоды, захаваліся. У адрозненне ад новага булынка гімназіі, які адмыслова пабудавалі ў 1844 годзе, які і праз сто гадоў пераўтварыўся ў друз.

Лічыцца, што "азы" адукацыі Тамаш Зан атрымаў ва Уздзе, адкуль нібыта паходзіла яго маці і дзе жылі дзяды па куцэлі. Дакументамі гэта не пацверджана, але чаму б не наведана ў тых мясцінах? Усё ж, як мне ўдалося ўстанавіць, з Уздой звязана імя і іншага філамата — знакамітага Ігнаца Дамейкі. Перш чым Дамейкі перабраўся ў Медвядку пад Мір, яны жылі ў фальварку Целякаў. І ва ўздзенскім касцёле (захаваліся) былі ахрышчаны старэйшыя сябры і брат Ігнаца.

Засталося дадаць толькі апошні шпрых у гэтай гісторыі — Аршанскі. Пасля таго, як скончыўся трохгадовы тэрмін арэнды сядзібы ў Абарку, Заны, дзякуючы дапамозе Дабравольскага ("К" № 3, 2021 год), перабіраюцца на Аршаншчыну. Гэты перыяд стаў для Тамаша апошнім. Ужо ў маёнтку Кахачын (сёння Какоўчына) нарадзіўся і памёр апошні яго сын. Там памёр і сам Тамаш Зан. Да гэтага часу ў Смалянах, на старых каталіцкіх могілках захавалася сямейнае пахаванне — Тамаш з жонкай, малодшы іх сын, які пражыў толькі год, і старэйшы, які быў знойдзены на магіле бацькі забітым...

Далам, што пасля вяртання ў Беларусь, Тамаш Зан нейкі час працаваў у Лепелі.

Пра лёс нашчадкаў Тамаша Зана мы яшчэ будзем мець нагоду распавесці чытачам. Бліжэй да юбілею. А пакуль што папусамуем. Маршрут, як мне падаецца, атрымоўваецца вельмі цікавым і насычаным. Фактычна, карыстаючыся гэтымі нататкамі, жыхары Баранавічаў, Маладзечна, Радашковічаў, Мінска, Оршы могуць стварыць сваі лакальныя маршруты. Прынамсі, мне б хацелася, каб так стала.

Тамаш Зан. Мастак Максіміліян Фаянс. 1856 год.

Метрыка дапаўнення хросту Тамаша Зана.

Смаляны. Магіла Тамаша Зана. Мастак Наполеон Орда. 31 ліпеня 1877 года.

МЕСЦА І ЧАС НАРАДЖЭННЯ

Далейшы шлях вядзе нас у Мясату. Прынята лічыць, што Тамаш Зан нарадзіўся 21 снежня 1796 года ў Мясаче. Дзе тое адбылося, у карчме, у сядзібе Тамашэвічаў, у лесе ці ў полі — невядома. Многі знойдзены дзве метрыкі дапаўнення хросту Тамаша Зана, якія абвяргаюць агульнапрынятую дату. У першай з іх, якія датычыцца Мясаты, сцвярджаецца, што 20 снежня 1796 года Тамаша ахрысцілі адной вадою. Дапоўніты хрост 26 студзеня 1798 года. У другой сцвярджаецца, што дапаўненне хросту 26 студзеня 1798 года адбылося ў Халешкаўшчыне, але што першы хрост вадою адбыўся 12 снежня 1796 года. Вось і галай цяпер паміж трох варыянтаў. Дарэчы, Халешкаўшчына знаходзіцца не так ўжо блізка ад Мясаты, пад Аляхновічамі. Ёсць звес-

котлішча Занаў, Радашковічаў будзе каля дзвядцяты кіламетраў. І вельмі маляўнічае, дзякуючы шматлікім пагоркам. Пленэрнае месца.

Радашковічы. Сляды Занаў тут прасочваюцца да першай траціны XVIII стагоддзя ("К" № 51, 2020 год). Верагодна, былі яны мяшчанамі па паходжанні, якія пазней, пад царскай Расійскай імперыяй, вымушана "сталі" шляхціцамі. Мелі яны туосюю нерухомую маёмасць у розных частках мястэчка. Тут яны нарадзіліся, тут і паміралі. Шукаць і сляды трэба на старых каталіцкіх могілках. Але скажаць, што жылі Заны на шырокую нагу, дык не скажаш. Гэта бачна па іх атачэнні і па тым, які склаліся і далейшыя лёсы. Дзядзька Тамаша ксёндз, які ў XIX стагоддзі "адвандраваў" на Баранавічыну, быў пробашчам у Паланечцы, Сталовічах. Там і памёр.

Заспець гэтага чалавека ў Мінску даволі складана, а на пытанне, якія навіны, атрымліваеш іх адразу цэлы россып: заўтра ладзім імпрэзу ў Залесці, на наступным тыдні — вернісаж у Салігорску, а там трэба будзе ўжо і ў Докшыцы чарговую выставу весці. Такіх выстаў у невялічкіх гарадах за мінулы год Сяргей Даўгарукаў арганізаваў каля 150. Сёлета планы яшчэ больш грандыёзныя — дзвесце! Да сваіх намераў ён ставіцца без усялякага скепсісу ды сумневаў: маўляў, я такі чалавек, што калі бяруся за нейкую справу, дык ні ў якім разе не адступлюся і абавязкова даведу да канца. Але тут у асобы цікавай, вядома, узнікае пытанне: чаму ж дацэнт юрыдычнага факультэта БДУ стаў культуртрэгерам, які імкнецца неслі беларускае мастацтва ў “гучшу народа”?

Ілья СВІРЫН

ТОЕ, ШТО Ў ТВАІХ СІЛАХ

— Як выкладчык са шматгадовым досведам, я заўважыў, што студэнты і наогул моладзь нічога акром Інтэрнэта не ведаюць, — распавядае спадар Сяргей пра вытокі свайго, як ён сам кажа, хобі. — Не ходзяць ні на выставы, ні ў тэатры, кнігі не чытаюць. Натуральна, такой “навіной” я вас не здзіўлю. Але адна справа — проста замучацца ды разводзіць рукі, а зусім іншая — паспрабаваць самому хоць штосьці зрабіць, каб тую сітуацыю выправіць. Зрабіць тое, што ў тваіх уласных сілах. Бо хто ж, калі не ты?

На пачатку выкладчык задумаў ладзіць выставы на родным факультэце. Патраціў трохі часу на перамовы ды грошай на падрыхтоўку залы. І цяпер на юрфаку ўтварылася, лічы, сапраўдная галерэя.

— Пару гадоў там некаторыя знаёмцы здзіўліліся: маўляў, нашто табе гэта трэба? — прызначае ён. — Ці ж будзе каму тут на твае карціны глядзець? Але сёлета, калі пару тыдняў выстаў не было, у мяне ўсе пыталі: Сяргей Валер’евіч, што здарылася? Мы ж ужо прызвычаліся бачыць у сваім корпусе творы мастацтва, дык трэба працягваць!

А потым ён знайшоў і галоўны вектар усаблення сваіх добрых намераў. З аднаго боку, жыхары невялічкіх гарадочкаў не надта часта могуць наведваць выставы прафесійных мастакоў. З другога — самі мастакі не надта часта маюць магчымасць выстаўляцца, асабліва ў тым аб’ёме, у якім ім самім хочацца. Таму карціны надоўга залёжваюцца ў майстэрнях, а бачачы іх хіба што сябры. Аднава што, патрэбна нейкае інтэгральнае звязно, здатнае звесці аўтару ды глядачоў. Вось такую ролю і вырашыў узяць на сябе Сяргей Даўгарукаў.

— На жаль, у Вілейцы ці Докшыцах сёння далёка не ўсе маюць магчымасць прыхаць у сталіцу ды наведваць той жа Мастацкі музей, — кажа ён. — Таму я

прышоў да высновы, што неабходна ісці ў рэгіёны ды паспрабаваць нешта для іх зрабіць. Зразумела, бясплатна — тут на нейкія дывідэнды разлічваць зусім не даводзіцца. З тых 12 пляцовак, з якімі я рэгулярна працую, толькі ў адной трэба купляць квітку — бо гэта музей.

Большая частка такіх пляцовак — Дамы культуры. Многія з іх маюць цудоўныя фасады, цалкам прыстасаваныя для выставачнай дзейнасці. Па словах спадара Сяргея, на кантакт мясцовай адміністрацыі ідзе вельмі ахвотна. Толькі аднойчы здарыўся выпадак, калі ў ДК запатрабавалі грошы за арэнду — і, зразумела, супрацоўніцтва не атрымалася. Звычайна ж паразуменне дасягаецца хутка. І дзякуючы гэтаму ўдаецца сінхронна ладзіць з дзясятка выстаў. Прычым у хуткай будучыні культуртрэгер мяркуе пашырацца — яшчэ хача б на пяць пастаянных пляцовак. Папярэдняга дамоўленасць на гэты конт ужо ёсць.

Працаваць такімі “стаханавскімі тэмпамі” дазваляюць простыя прычыны: жорсткае планаванне і лагістыка. Скажам, адзін арандаваны аўтобус адвозіць творы адразу на некалькі выстаў — што эканоміць грошы. Так, кожная пляца прыносіць завадзятару сякія-такія выдаткі: на тую ж транспарціроўку, афармленне, яшчэ на нешта. Але спадар Сяргей на іншую “раскладку” пакуль і не спадзяецца.

А Ў ДАДАТАК — ЖЫВЫЯ МАТЫЛЬКІ

Дыяпазон мастакоў, якія ўдзельнічаюць у гэтым праекце, вельмі шырокі. Ёсць сярод іх і сапраўдныя класікі, ёсць і тыя, чые прозвішчы мала каму вядомыя.

— Калі раней мне даводзілася шукаць мастакоў, дык цяпер аўтары ўжо самі знаходзяць мяне, — кажа ён. — Звяртаюцца нават тыя нашы суайчыннікі, якія даўно жывуць у Герма-

Для юных талентаў выставы становяцца нагодай упершыню “выйсці да мікрафона”.

“ХТО Ж, КАЛІ НЕ ТЫ?”

ні, Францыі, Італіі. Ім вельмі хочацца выстаўляцца ў сябе на радзіме — праўда, пакуль я не магу прывезці іх карціны праз эпідэмію. Але, у той самы час, я ахвотна працую і з італьянскімі творцамі-самародкамі, якія жывуць далёка ад сталіцы — неўзабаве вольна зрабіць выставу аднаго такога мастака, які мае інваліднасць, і думаю, што гэта будзе сапраўднае адкрыццё.

Такі дэмакратычны падыход дазваляе адзначыць цікавую ды ў нечым парадасальную тэндэнцыю. Па словах спадара Сяргея, часам яму прасцей бывае супрацоўнічаць з тымі мастакамі, якія ўжо здзейсніліся і займелі поспех — скажам, з сямейным тандэмам Васіля Пешкуна і Ганны Сілівончык, якому і так хапае прапановаў ды глядацкай увагі. А вось моладзь ідзе на кантакт не надта ахвотна ды нярэдка задае звычайнае для чыперашняга часу пытанне: “Што я з гэтага буду мець?”

— Мне зусім няважна, ці ўваходзіш ты ў творчы саюз, ці маеш адмысловую адукацыю — пагадоў, як мы ведаем з гісторыі, многія геніі гэтым не маглі пахваліцца, — дадае суразмоўца. — Я з любым аўтарам ахвотна гатовы сустрэцца і абмеркаваць супрацоўніцтва. Так што звяртайцеся! Трымаць карціны ў майстэрні і не паказваць іх народу — гэта няправільна. Павінен быць рух, людзі павінны бачыць дынаміку твайго развіцця.

У плане эстэтыкі ў яго таксама няма абсалютна ніякіх прэферэнцый. Даўгарукаў ахвотна выстаўляе і зусім традыцыйныя пейзажы, і абстрактныя “на злом мозга”. Прыныць ёсць толькі адзін: ладзіць выключна персаналкі! У сэнсе, ніякіх зборных выставаў, якія мастакі на сваім жаргоне грэблівя называюць “брацкімі магіламі”.

— Па адной карціне ашаніць мастака немагчыма, — перакананы ён. — Зусім іншая справа, калі табе на вочку аддаюць цэлую залу — і выстаўляюць там што

Карціны і расліны — ідэальнае спалучэнне.

хочаш! Творцы мне часам кажуць: прыязджай у майстэрню ды выбірай твае карціны, якія сам хочаш бачыць. А я ў алка: ды не, шанюны, гэта ты сам выбірай павінен! Ты ж аўтар, тваё імя на афішы. А майго імя там няма. Мая роля толькі ў адным — дапамагчы людзям гэтыя творы ўбачыць.

А таксама, па меры магчымасці, стварыць вакол іх падзею. Неўтаймоўны характар майго суразмоўцы ўсё час правядае яго шукаць ды развівацца. І вось, ён ужо задумваецца пра яркія ды запамінальныя вернісажы. Ды пачынае ў мяне дапытвацца, ці не ведаю я нейкіх добрых джазменаў. Джаз у сідзібе Агінскага будзе гучаць так шыкоўна!

А пакуль што — ужо ў гэтую суботу — там будзе гучаць романсы. Для серыі твораў знакамітага майстра Уладзіміра Стэльмашонка “17 муз Адама Міцкевіча” — не самай вядомай, але адназначна вартай увагі — Сяргей Даўгарукаў зрабіў цэлае выставачнае турне. Цяпер яна дэманструецца ў Залесці. Там ён

і вырашыў распачаць новы пачын — штомесячныя паэтычна-музычныя вечары. Романсы Чайкоўскага на вершы Міцкевіча будуць спяваць пенсіянеры са Смаргоні.

— А неўзабаве планую правесці выставу цікавай мастачкі, якая цяпер жыве ў Францыі, — працягвае ён дзяліцца планами. — Яна малюе матылькаў, і я дамюўся з біялагічным факультэтам, дзе ёсць музей матылькаў. Болей за тое — уяўляецца, падчас адкрыцця будуць лётаць і матылькі жывыя! Я ўжо ўсё, што трэба, прадумаў ды ўзгадніў...

НЕ ТОЛЬКІ ДЛЯ ЭСТЭТАЎ

Пабываўшы на адной з такіх выстаў у невялікім гарадку, я прыйшоў да высновы, што арт-багема там пакуль, мякка кажучы, вобмаль. Затое заўсёды ёсць зацікаўленая дзятва. Мастацкія школы ў нас паўсюль, ахоп у іх немаленякі. А вось магчымасць убачыць творы старэйшых калегаў, якія ўжо спраўдзіліся на творчай ніве, вучні маюць зусім нячаста.

— На жаль, пакуль яны вымушаны варыцца ва ўласным соку, — кажа спадар Сяргей. — У мяне была ідэя ладзіць выставы навуачнаў розных мастацкіх школ, каб тыя маглі стасавацца міжсобку, бачыць, што робіцца навокал. Але пакуль яшчэ не асвоіўся ў спецыфіцы дзіцячай творчасці, ды і баюся, па шчырасці, за юную псіхіку: заўсёды ж будуць крыўды “чаму яго ўзялі, а мяне не”. Таму вырашыў так: хай дзеці пакуль проста паглядзяць на творы вядомых мастакоў — і зразумеюць,

да чаго ім трэба імкнуцца. Можна, нагхняцца, адкрыць новыя для сябе тэхнікі або формы. Вельмі рады, калі бачу іх зацікаўленыя вочы.

Суразмоўца прызнае, што калі прызваць звышзапартрабаванасць такіх выстаў пакуль не выпадае. Спробы “прасунуць у народ” тое мастацтва, якое звычайна называюць элітарным, вельмі рэдка калі мелі такі ашаламляльны эффект, на які звычайна разлічваюць ідэалісты. Пра гэта яшчэ Зошчанка пісаў у гумарэсцы пра “цыркача-трансфарматара”, і наўрад ці многія з тых часоў змянілася.

— Калі пейзаж успрымаюць усе, да абстрактнай трэба быць падрыхтаваным, — пагаджаецца спадар Сяргей. — І часта людзі падыходзяць да мяне ды прызнаюцца, што такога мастацтва не разумеюць — але ўсё адно дзякуюць! Для іх гэта нешта новае, пашырэнне кругагляду. Думаю, калі засяродзіцца, заўсёды можна нешта адчуць ды ўсвядоміць. Так, глядачоў мо пакуль і няшмат. Але калі выстава будзе карыснай хача б аднаму чалавеку — лічу, задачу мы выканалі. А працаваць толькі для эстэтаў — гэта, на мой погляд, няправільна.

Так, не мог я абмінуць і зразумелае пытанне. Сфармуляваў яго, канешне, неяк іначай, больш далікатна. Але сэнс быў просты: а навошта вам усё гэта трэба?

— У матэрыяльным плане я забяспечаны вельмі няблага, і ўсе свае сіпільныя патрэбы магу задавоўліць, — тлумачыць спадар Сяргей. — Але ж чым далей у гэтай жывеш, тым болей пачынаеш пра нешта іншае думаць. Лічу, культура — аснова ўсяго, у тым ліку і эканомікі, яна робіць людзей лепшымі. Так, не я першы гэта кажаў, выраз распаўсюджаны. Але варта паспрабаваць і нешта самому зрабіць, каб той культуры стала болей!

Кіч як эдэм вакол сябе

Слова “кіч” у мастацкім асяроддзі звыкла мае негатыўнае адценне. Але ўсе мы бачым і сутыкаемся з ім ледзь не кожны дзень — бо ён жыве не толькі на карцінах, але і ў публічнай прасторы, на нашых вуліцах і ў дварах. Даследчыкамі гэтая з’ява часта ігнаруецца як “немастацтва”, пры тым што займае яна даволі значнае месца ў культуры. І пры тым, што “не заўсёды да яе варта ставіцца выключна негатыўна”, — лічыць аўтар кнігі “Кіч у мастацкай культуры Беларусі” Дар’я Бунеева. Кніга неўзабаве мае выйсці — гэта будзе практычна першая вялікая работа па даследаванні кіча ў нашай краіне. Разам з аўтарам — мастаком і мастацтвазнаўцам Дар’яй Бунеевай — мы анансум выданне і гаворым пра розныя віды мастацкага кіча.

Надзея КУДРЭЙКА

— Як адбыўся пераход ад мастака да мастацтвазнаўцы, як вы зацікавіліся менавіта кічам?

— Мяне заўсёды вабілі гуманітарныя навукі, і калі як мастак я скончыла ўсё, што было можна, а вучыцца далей яшчэ хацелася, то паступіла ў магістратуру на мастацтвазнаўства. І зацікавілася спачатку тым, чаму тады і не ведала правільнай назвы, — гарадской народнай творчасцю: усім гэтым і лебедзіям з шын, саматужнымі скульптурамі, парсючкамі з пластыкавых бутэлек, — хацела разглядаць іх у кантэксце ініцінага мастацтва. Але рэктар Акадэміі мастацтваў замяніў тэму на кіч, што мяне спачатку не ўзрадавала — бо кіч гэта маштабная з’ява, якая ахоплівае і прафесійнае мастацтва. А мне, шчыра кажучы, было страшнавата, таму што з аднаго боку — я неканфліктны чалавек і не хацела ўвязвацца ва ўсе гэтыя войны, але з іншага — пісаць няшчыра, некаж туманна і фармальна я таксама не мела жадання. Але ў працэсе тэма мне палюбілася. Праўда, перажываю і зараз, думаючы, што будзе, калі кніга выйдзе, і якія крыўды з’явяцца ў пэўных людзей.

— Тры гады таму на гэтую тэму вы абаранілі дысертацыю. Але ж кніга, мабыць, разлічана не толькі на спецыялістаў?

— Яна заснавана на дысертацыі, і насамрэч — гэта мая навуковая манатрафія як супрацоўніка Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук, дзе я і заканчвала аспірантуру. І выходзіць кніга ў выдавецтва “Беларуская навука”. Але ж цікава яна будзе і шырокаму колу, і наклад ёй зрабілі немалы для навуковага выдання — 400 экзэмпляраў. Канешне,

я спрабавала нешта скараціць, спрасціць і зрабіць больш зразумелым. Значна павялічылася колькасць ілюстрацый — у іх вельмі важная роля. А мне ў сацсетках за некалькі дзён пакінулі больш за 100 перадамоў на кнігу. І я разумею, што многім цікава паглядзець, якія прозвішчы і прыклады ў мяне там будуць. (смах) Але ў параўнанні з дысертацыйнай пэўную колькасць прозвішчаў мы скарацілі, а адзін раздзел прыбралі і не ведала правільнай назвы, — гарадской народнай творчасцю: усім гэтым і лебедзіям з шын, саматужнымі скульптурамі, парсючкамі з пластыкавых бутэлек, — хацела разглядаць іх у кантэксце ініцінага мастацтва. Але рэктар Акадэміі мастацтваў замяніў тэму на кіч, што мяне спачатку не ўзрадавала — бо кіч гэта маштабная з’ява, якая ахоплівае і прафесійнае мастацтва. А мне, шчыра кажучы, было страшнавата, таму што з аднаго боку — я неканфліктны чалавек і не хацела ўвязвацца ва ўсе гэтыя войны, але з іншага — пісаць няшчыра, некаж туманна і фармальна я таксама не мела жадання. Але ў працэсе тэма мне палюбілася. Праўда, перажываю і зараз, думаючы, што будзе, калі кніга выйдзе, і якія крыўды з’явяцца ў пэўных людзей.

— Якое галоўнае адрозненне самадзейнага кіча ад прафесійнага?

— Самадзейны кіч ствараецца самімі рэціпі-

Інсталцыя на тэрыторыі інтэрната № 2 філіяла “Трамвайны парк” (г. Мінск).

ентамі, то-бок — для каго прызначаны, тымі ён і робіцца, без ніякіх камерцыйных мэтаў. І, дарэчы, да гэтай культурына феномена я ў цэлым стаўлюся даволі пазітыўна, няхай з эстэтычнага пункту погляду ён мне і не вельмі падабаецца. Але

Фота Яўгена КОПЧАВА

А. Ждан. Скульптурная кампазіцыя ў дварах па вуліцы Сядых (г. Мінск).

стваралася раней, выпрацоўваліся тысячагоддзямі, і ўсё выпадае з цягам часу з іх сыходзіла. А цяпер традыцыі няма, формы прыдумляюцца хутка, ролікі на Youtube вучаць усіх рабіць пальмы і лебедзіў з падручных матэрыялаў. Гадоў 200 таму гэтыя людзі былі б, магчыма, таленавітымі народнымі творцамі, але ў нашым часе яны сілкуюцца не традыцыяй, а масавай культурай. І хоць творчы пачыналі ў іх той жа, аднак гарманічнасці на роднага мастацтва ўжо няма. І ў мяне прэтэнзіі не да саміх “творцаў”, а да таго, што занадта многа месца такому кічу ад-

даецца ў тых жа гарадскіх дварах.

— Давайце звернемся да канкрэтных прыкладаў...

— У асноўным гэтыя аб’екты даволі аднастайныя. Усе, мабыць, бачылі, як да дрэваў прывязваюць старыя мяккія цацкі, — масавая з’ява. Усе бачылі саматужныя роспісы ў пад’ездах. Як даследчык я разумею, што людзям сярод тыпавай постсаветаўскай архітэктуры хочацца нейкай душэўнасці, цеплыні, і кожны ў адпаведнасці з узроўнем сваёй адукацыі і густу нешта стварае. Адна з галоўных прыкметаў кіча — ён ніколі не закранае якія-небудзь сур’ёзныя і вострыя тэмы: людзі будуць вакол сябе эдэм.

— Кігалту як у маляванках...

— Так. Толькі ў майстроў маляваных дыянаў, і ўвогуле ў ініцінага творцаў, ёсць і густ, і адчувальны меры, не кажучы ўжо пра талент. А тут усяго гэтага няма. Плюс — каласальны ўплыў мас-культуры. І гэта ж яшчэ ўсё ад беднасці! У тым жа пад’ездзе лепей было б якасна пацягнуць сцены ды пафарба-

зайцы, панды, насарогі... Люблю гэты аб’ект супярэчлівай любоўю. (смах) Бо відавочна, што чалавек таленавіты, і калі б некая па-іншаму склалася жыццё, то атрымаўся б добры ініцінага творца. Але другаснасць навідавоку: яшчэ адна яскравая прыкмета кіча — другаснасць, чаго ў ініцінага няма. І ўсе ж ад 99 працэнтаў іншых падобных прыкладаў гэты двор на Сядых адрозніваецца ў лепшы бок. Цікава было паразважаць і пра аб’ект, размешчаны перад адным прыдарожным сэрвісам пад Лепелем: вялікія скульптуры з нейкіх будаўнічых матэрыялаў — багатыры, цмокі, героі рускіх народных казак, але ж і Заяц з Воўкам на матацыкле з “Ну, погоди!” Творца нешта ўмее, але другаснасць і атручанасць мас-культурнай псуоць уражанне.

Навешваць ярлыкі — гэта кіч, а гэта не кіч — мне, праўда, не падабаецца. Я разглядаю сам феномен кіча, адзначаю яго рысы ў розных творах. І не заўсёды гэтыя творы вартыя толькі негатыўных адзнак. Я не хачу, каб кіч успрымаўся выключна як сінонім безгустоўшчыны, трэш; з’ява значна больш складаная і цікавая.

— А ці даследаваўся раней мастацкі кіч у Беларусі?

— Практычна не, але ў свеце такіх работ, канешне, няма, які і ў той жа Расіі. Але часцей за справу бяруцца культурологі, а не мастацтвазнаўцы, і разглядаецца, як правіла, нейкая вузкая тэма — ці постмадэрнізм, ці слонкі на сурвэтках з дэмбельскімі альбомамі, ці жывапіс Глазунова і Шылава. Мая ж работа чым і адрозніваецца, што я гляджу на кіч максімальна шырока, спрабую вызначыць крытэрыі для ідэнтыфікацыі твораў і зрабіць класіфікацыю. А небяспека кіча ў яго віруснасці, ён пранікае паўсюдна. Вось, здавалася б, авангарднае мастацтва: раней гэта быў андэграўнд, а цяпер яно моднае. І ў “авангардным гламуры” ўжо таксама можна знайсці рысы кіча.

Мядзведзікаў на дрэвах і божых каровак з камяняў, напрыклад, я гучна называю інсталцыямі і лэнд-артам. Роспісы ў пад’ездах ці на трансфарматарных будках, да якіх ЖЭСы часта заахочваюць розных мясцовых умельцаў, разглядаюцца ў межах манументальнага жывапісу, і гэтак далей.

Маленькія дзеці — Вялікі тэатр

Заканчваецца вясновыя канікулы, што прынеслі школьнікам і канцэртна-тэатральныя прэм'еры, і суадзісныя хіт-парад сучасных музычных спектакляў. Адначасова пачынаецца падрыхтоўка далейшых сустрэч з юнымі гледачамі ў нашых тэатральных залах. Якім жа павінен быць дзіцячы рэпертуар? Асабліва, калі справа тычыцца такіх складаных жанраў, як опера і балет.

Сцэна са спектакля "Пінокія". Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Ключыч да дзіцяці

У Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры Беларусі яшчэ ўзімку нарабіла фурор опера "Пінокія". Малыя рэжысёр Наталія Баранюшкая змела пабаравіць ключыч і да сцігнутага спектакля. Малачына арыстакраты, які рэжысёр аслухала не толькі ў нашай опернай трупі, але і праз кааперацыю тэатральных моладзі, дакладна прапавіраў у абычкі "маленькага дрэвіліна чалавечка" і вонкава, і на слых — сапраўднай опернай травесці!

Іншымі словамі, да нашага тэатра такая пастаўка — відэочына праўры наперад. Для еўрапейскага — трывалая юная жывіца. У апошнім свяржэнні можна было пераканацца ў час пандэміі, калі тэатры свету зрабілі вольны доступ да многіх сваіх спектакляў. Падлізеўшы шэраг такіх анлайн-паказў, нязяжка было вызначыць некаторыя асаблівасці іх музычнага і пастаўачнага начыня, уласціва і нашаму "Пінокія".

У музыцы — полістылістыка. Яна прывучае дзіця ўспрымаць розную музыку, а не "зацыхлівацца" на чымсьці адным толькі таму, што іншага не ведаеш. У драматургіі — жанравыя міксты. Прычым скіраваны на паступовае прывучэнне да оперы нават ігравым аліаго спектакля. Спачатку — нумарная структура, дзе музыка чаргуецца з размоўным дыялогам — быў у дзіцяці ні рэжысёр моцнага. Паступова музыкі становіцца ўсё больш — і дзе прыходзіць да скразнага разгортвання, дзе музыка яднае суадзісныя сцэны.

У тэматыцы — сучасныя фантазіяны гісторыі, прасякнутыя дабрацінай, скіраваныя да вечных каштоўнасцей, а не на барацьбу з ворагамі, хай сабе і казачнымі. Наадварот, распабоджаны парават, калі кантрафітны аказвацца засявацца не на неспрыянай рэжысёра, а ўсю толькі на неспрыянае, якое можна называць "суброўна". Чым не краўніштва да дзясня?

Але ёсць і прынятовае адрозненне: большасць замесных дзіцячых спектакляў розлічна на камерныя залы. Ці хая і не на такія агромнішчы, як наш Вялікі. Можна, наступе час перагледзець іх у адным з фрагментаў "Пінокія", у дзельнічаючы ў мізансцэнах нароўні з іншымі арыстакраты, эфектна, відэочына дэманструюць асобныя інструментальныя сола.

Танцавец ад печы

Здавалася б, поспех "Пінокія" прывадае опернаму тэатру далейшыя шых да дзіцячага рэпертуару, ападальна лепшым суброўнае. Але ў наступным крокам павінен быць балет "Канек-Гарбунок", заплянаваны на вомежны дзіцячых спектакляў розлічна на камерныя залы. Ці хая і не на такія агромнішчы, як наш Вялікі. Можна, наступе час перагледзець іх у адным з фрагментаў "Пінокія", у дзельнічаючы ў мізансцэнах нароўні з іншымі арыстакраты, эфектна, відэочына дэманструюць асобныя інструментальныя сола.

Макет да балету "Канек-Гарбунок"

Шкава, што калі крыку тэатру да дзіцячых шых да дзіцячага рэпертуару, ападальна лепшым суброўнае. Але ў наступным крокам павінен быць балет "Канек-Гарбунок", заплянаваны на вомежны дзіцячых спектакляў розлічна на камерныя залы. Ці хая і не на такія агромнішчы, як наш Вялікі. Можна, наступе час перагледзець іх у адным з фрагментаў "Пінокія", у дзельнічаючы ў мізансцэнах нароўні з іншымі арыстакраты, эфектна, відэочына дэманструюць асобныя інструментальныя сола.

Макет да балету "Канек-Гарбунок". Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

ду, Відавочна, што пытанні актуальнасці (у тым ліку, з пункту гледжання музыкі) павіны паўстаць куды раней, чым дзгалебася распрацоўка ўласна мастацкіх асаблівасці будучай пастаўкі.

Арыентаваны на багата кааціміраваны "Імперскі" спектакль, які розлічны на сцята для вачэй не прадудежкае нікага асаблівасці, а прынамсі, асэнсавана праблематыка, сёння сыходзіць у нібыт не толькі на драматычных сцэнах свету, але і на музычных. Можна колькі заўнода ганарыцца тым, што ў такіх пастаўках, маўжыў, вывучэцца захаваны, не глыбінных традыцый, што публіка лепей рэагуе на знаёмыя назвы, прагне "карцінку" і не жадае ўключыць мысленныя працэсы. Але ж ці да гэтага мы хочам прывучаць дзіцяці?

У каго што дзе баліць?

Звярну ўвагу на яшчэ адну праблему — захаванні лепшага дзіцячага рэпертуару. Опера "Доктар Айбальт" беларускага кампазітара Марыны Мірзавай аказалася шматгукнай не толькі ў час сваяго выхада на сцэну. Пастаўлены ў 2015-м, яна афіцыйна не зніта з рэпертуару, але паказваецца вельмі рэдка: або і не памятаю, калі апошнім разам гэта назва стала ў афішы. Так, рэжысёр Міхаіл Панжэвіч дэбютаў у тэатры не праішоў. Але ж ці значыць гэта, што і яго лепшыя пастаўкі павіны сыходзіць следам за імі?

Даволі рэзка ідзе балет "Тры параскі", прызначаны для самых малых дзіцяці. Яго прам'ера ў 1991-м праішоў "на ўра". Нанова глядзельніцы спектакль месцы тры таму, я парадальна, што ён ніколікі не страціў свежасці, іранічнага

западу (скажэ там зменены ў параўнанні з відэой англійскай казкай) — у тым ліку, дзякуючы малымдым арыстам. Кнідуліся ў вочы нацыянальнага асаблівасці (балет быў створаны казахскай камандай) — не ў дзгалебася ітаніацынасці, а ў дзгалебася пастаўкі; то айр казахска мільгане, то пільна з нацыянальным арыстаментам, а то інакш дзгалебася да спободы полку (дзгалебася праўчыць, хлопцы камандуеюць).

Значыцца ў рэпертуары Вялікага тэатра і балет "Чыпаляна". Пастаўлены ў 1978-м і ападуены ў 2007-м, ён можа ільчыцца дзіцячых казкаў сусвету: шыкоўная музыка Карэна Хачатуряна (не балетна з яго старэйшым сваяком Арамам), такяя ж запамінальная, вобразная харэаграфія Генрыха Мафраяна, якая не патрабуе папярэдняга вывучэння лібрэта. Ададжа Магнолі і Вішанкі, што ўзнікае бліжэй да фіналу паэтыя сумесі самых разнастайных пластычных апацінаваніў, становіцца ўзбэшным гімнам балетнай класіцы: спектакль незаўважна вядзе маленькага гледача да разумення ўсёй прыгажосці класічнага танца. Нешк на адной з колішніх прэс-канферэнцыі прагучала думка пра неабходнасць чарговага апацінаваніў гэтага спектакля, ды з ігравым чару тая планы падзельбілі і больш не агуагучаюцца. Вельмі рэдка, на жаль, ідзе і опера "Чароўная музыка", з прэм'еры якой ільчыцца роўна чэрць стагоддзя.

Вядома, час не стаіць на месцы, сучасныя дзеці вельмі адравінаваны ад сваіх папярэднікаў. Але чалавечыя эмоцыі, пачуцці застаюцца іх вывучыць — таму і называюцца "лекамі для душы". А тое, што ількі павіны адно забавляць, не больш чым "казка".

Але ў прэм'ерных спектакляў для дзіцяці ў музычным тэатры, Магадзельным тэатры зстрады і ў нааперных нумарах "К".

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

не толькі асобныя, бразнавыя, творы, а і ўсё снава падставіваю экспазіцыю, пра яго, паводле аб'ектыўных звестак, дзгалебася ў Злучаных Штатах Амерыкі, Бразіліі, Японіі, значна пашырылася глядацкая аўдыторыя ў Еўропе. Зараз можна чакаць, што хтосці са згаданых наведвальнікаў Сеціва захава ўважліва ўвучыць шэдэўры МАСТАЦКАГА.

Заканчэнне.

Пачатак на старонках 2 — 3

Падчас лекцыі па музейным маркетынгу гаворка ішла ў асноўным пра нязвыклы характар стасункаў музеяў і гледацкай аўдыторыі на ўмовах пандэміі. Пра ролю Сеціва, якая невяржодна ўзрастае, калі грамада трымае абудзіліся і "на ўважлівы", і непераскраны стасункі музеяў і гледацкай перасудзілі ў віртуальную сферу. Відавочна, што гэта наадзіта, што з гэтым ужо давядзецца жыць — пажадала, не апусканыя куды не губліючы творца і імпіту. Добрая навіна павярае ў тым, што мастакі музейна, мастацтва ўвогуле патрэбна людзям і ў час пандэміі. А праблемы з'яўляюцца таа акадэмічныя, што музейнікам даводзіцца засвойваць новаа фармат сустрэч з гледачамі, калі ці не бачыць вачэй экс-

Мастацкі. Сёлета і заўжды

курсантаў, пазабудлены магчымасці хутка рэагавань на змену настрою аўдыторыі. Зменшылася доля імпавіраваных, павялічылася значэнне аналітыкі і сацыялагічных даследаў". Гаворка не пра тое, што музейныя залы пустаюць, а ўсё гледачы атабарыліся ў Сеціве. Падчас семінара я барачу ў музеі і дзіцяці, і барачу і. Я, як не падабаецца, гледачоў было не менш, чым у часы вяснячына. Аднак, каб прыцягнуць гледача ў музеі, да арыгіналаў твораў, вядомых людзям і ў час пандэміі. А праблемы з'яўляюцца таа акадэмічныя, што музейнікам даводзіцца засвойваць новаа фармат сустрэч з гледачамі, калі ці не бачыць вачэй экс-

Нацыянальнага мастацкага асаблівасці ішканасці не было. Скажам, што агульнага ў аўдыторыі Музея лета і наведвальнікаў. Нацыянальнага мастацкага мастацкага? Але калі НММ на сваім інфармацыйным поада ішоў да Лета, дык і Лета ішоў да Сеціва. Падчас семінара я барачу ў музеі і дзіцяці, і барачу і. Я, як не падабаецца, гледачоў было не менш, чым у часы вяснячына. Аднак, каб прыцягнуць гледача ў музеі, да арыгіналаў твораў, вядомых людзям і ў час пандэміі. А праблемы з'яўляюцца таа акадэмічныя, што музейнікам даводзіцца засвойваць новаа фармат сустрэч з гледачамі, калі ці не бачыць вачэй экс-

зья як да "прыгожасці месца" значна ўзрастае. Некаторыя патэнцыяльныя спонсары сямі адмульчаны ад супраціўнасці з НММ па культурных імпрэзах, якія могуць трактавацца як масавыя, бо карпаграфічны зытка не дазваляе іліспрыць парашуноно рэжым ізацыі. Аасоль понае і і інаша фармату мепарысеўнаў.

Сур'яна ў НММ прадуцяю і над рэабрэндынам галоднай дабрыні Беларусі. Распрацоўчыкі зыходзіць з таго, што "фірмова" слаган музейна мусіць адначасова мець рысы зліптанасці і драмакратызму. Накапіта слаган "Трашчыкоўка", дзе спа-

Карані мастака пад дахам Бацькаўшчыны

Творчы пошук як шлях у эксперымент

Днямі ў Шучыньскім раённым Цэнтры культуры і творчасці адбылося адкрываючы персанальна выставы мастака-жывапісца Алеся Родзіна, пад вясновай назвай "Абуджэнне". Ідэйным натхняльнікам правесці выставу ў Шучыньне стаў спадар Сяргей Даўгарукаў, дацэнт кафедры крэм'янальнага працэсу і пракурорскага нагляд БДУ, які мае незвычайнае хобі. У вольны час ён дапамагае мастакам ладаць выставы ў розных кропках Беларусі. Яго прапанову падтрымала спадарыня Святлана Жэйрбля, дырэктар Цэнтра. Так у Шучыньне здарыўся рукатворны суд.

Дзясняны арышы — Кацярыны Маркевіч.

Дзясняны арышы — Кацярыны Маркевіч.

ангары самадэстаў-знічальнікаў на былых вайсковых базях. Гэта вядома праходзіць у выдатнай прасторнай і светлай зале Шучыньскага раёнскага Цэнтра культуры і творчасці. І, як заўраецца, сама пляцоўка нам падала ідэю, якія творы паасуюць, і як арганізаваны адкрываць. Таму экспазіцыю склалі праграмыны працы мастака — "Самалёт", XXI стагоддзе", "Усебачнае вока", "Сэрца", "Фотуа", "Эксперыментальныя кантат", "Інспірацыя", "Міфалагемы" і іншыя.

Акрываць ён стала для наведвальнікаў крышку нечаканым. Бо з мастаком у якасці выступоўчыка прычымзе ўзяты дэсант. У мепарысеўнаў, якія аддадны зборы заўбэшчы ўдзельнікі рэйнашых фестываляў — мастагтвазнаўца і прафэсар Беларускай акадэміі мастацтваў Яўген Шунейка, даўні прыльчыны і ў той жа саамы час суворы крытык творчасці Алеся Родзіна. Ён жа, дзгалебася, быў адным з куратарў самага першага фестываля "ДАХ", які адбыўся ў 2001 годзе. Менавіта яго вылапа да ганаровай меды першаа расставіць ішчуньчанам пра жыццёвыя і творчыя шых мастака. На вялікі жаль, не змог прыхаць рэжысёр-лакументаліст і пэдагага Уладзімір Мароз. Але заплянаваныя казкі стужкі "Міфалагемы Родзіна", знятай ў 2009 годзе каамерным беларускім дакументалістам, стаў для публікі ўзброеным ў "роліна наведвальнікаў".

Акрамя Уладзіміра Мароза ў гэтым ДАХ браў удзел ільчы алена рэжысёр — Алена Яфіна, якая ад 2010 года арганічна ўвайшла ў абычой фестываля. Паказала спадарыня Сярод сваіх некалькіх стужак, сярод якіх вылучаецца "Апошняя з ролу Рэйтану" (2014 год), прысвечаная апошнім часам панаарам сідэбы ў вёсцы Грушкаў (Ляхавіцкі раён Браслаўскай вобласці) — Юзаф Рэйтан і яго жонка Аліне Рэйтан. І гэта спа-

Алеся Родзіна. Фота Аляксандра АБУХОВІЧА

дзгалебася не выпадае. Бо з 2013 года і Алена Яфіна і Алеся Родзіна актыўна далучыліся да дзяснянага Арт-спулкі імя Талшўска Рэйтана, якая паставіла за мэту папулярызаванню асобы нашага амаль забытага героя і прыняццёне ўвагі да лёсу закінутага сідэбы ў Грушкаў. У выніку чаго і з'явілася некалькі стужак, а з-пад гнідзі мастака выйшаў гістарычны шык твораў "Род Рэйтану". Асобы "Палзет", унікальны ў гісторыі мастацтва. На сённяшні дзень ён складваецца амаль з сотні разоаформатных твораў. Тут траба даць, што імянам 2009 — 2015 гадоў у межах фестываля "ДАХ" Алеся Родзіна падтрымліваў паэма зрынае, накарпаваў на папулярызаванню асобы Чэслава Негмына, беларуса, які стаў суаветна вядомым року-музыкантам.

Прагучаў на адрывах выставы-форэці і гэтак канцішы творчасці Алеся Родзіна. Выканаў яго літаратурны і перформер Ляна Сін. Гукавое суправажэнне ітэрыўвільчыму вакальнаму перформансу спадара Сіна стварыў гукарэжысёр Кіно і гуканы арыстат Яўген Рагозін.

Ён жа, майстарскі імпавізуе, дадаў гуканы фон для маштабнага перформанса-дэста, уласна з ікой і пачалося і пад знакам якой праішоў ўраччасна адкрываючы выставы. Выслкімі спулкі "Менашеры Культуры" быў паказаны перформанс "Тры бачы свет", які дугар гэтага гэдкту праішоў Алеся Родзіна. Сімаваліна, што галодную ролю мастака, які праходзіць праз вылабаванні лёсу, пшчавачы і змалодзіць свая ўласны шлях у мастацтве, стварыў Алеся Родзіна.

Напрыканцы ад імя арганізатараў і ўдзельнікаў мепарысеўнаў хачыцца выказаць ішчуньчыму спадарыня Святлане Жэйрбля ў ісьмяе кулектыву Шучыньскага раёнскага Цэнтра культуры і творчасці за расчыны прыём і ўсебаковае падтрымку.

Выстаа прадуце ў будніна дні, уваход на яе вольны. Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Сельскі клуб майго юнацтва (у маінай вёсцы) — гэта сімвал вясковай неўміручасці, жыццярадаснасці і яснай перспектывы. Маладосць майго веку супала з маладосцю нашай вёскі. А ў юнацтве не задумваешся пра старасць. Між тым, за 1970-мі і 1980-мі прыйшлі 1990-я і нульвыя. Наша старасць супала са старасцю нашай вёскі. Але не часу пра смяне.

...У сельскім клубе майго юнацтва дзверы адчынены штодня і з самага ранку. І ў час летніх ці зімніх вакацый цягам дня ад моладзі тут проста не пратаўкнуцца. Днязджоладзе сваікі з Польшчы, Канады, Амерыкі, Украіны, Расіі... Абарыгены не супраць. Гульні, танцы, гутаркі, кіно, у бібліятэку — ці не чарга. А дзядзька Мішык у сваім спрадвечным брылі не забываецца на "крыкавую" рэкламу: "Прыходзьце ў клуб, не пашкадуеце!" Мы не шкадуем, а ён — зацікаўлены, бо ягоная жонка Маня (мая стрыечная цётка) — загадчык пашанотнай установы. І план выконваецца... Хтосьці мудры сказаў, што ўсё мінае. Аднак усё, спадзяюся, і вяртаецца...

1

інфармацыі Ашмянскай раённай бібліятэкі. "25 сакавіка наш аддзел запрасіў ахвотных на пасяджэнне клуба "Сустрача", падчас якога адбылося знаёмства з майстрам *sweet-dessert* Марынай Мешчановіч. Яна — выкладчык вакалу ў школе мастацтваў, а яшчэ стварае букеты з цукерак. У канферэнцыйнай бібліятэцы арганізавана выстава работ Марыны Міхайлаўны."

Вось вам чарговая класічная цытата: "Хто кніжку любіць і шануе, таму і шчасціць, і шануецца". На радзіліся яна на Ашмяншчыне. Тут 26 сакавіка ў адзеле культуры і вольнага часу аграгарадка Галышаны прайшло дзіця-

У далонях нашай Беларусі

Яўген РАГІН

А ёсць яшчэ сельскі клуб майго дзяцінства. Памятаю няшмат. Тое, напрыклад, што дамок быў непрыстасаваны, маленькі. Ахвотныя паглядзець мастацкі фільм у ім не змяшчаліся. Кінаперасоўкі працавалі на двары, экран замяняла вонкавая беленая сценка клуба. Памятаю "насценную" стужку "Чапаеў"... Ад маіх клубаў і падмуркаў не засталася. Але хтосьці і штосьці сыходзяць для таго, каб хтосьці і штосьці з'явіліся. Застаецца трохі пачакаць.

У нашым сённяшнім аглядзе, як і заўжды завозна. Спяраша зазначу, што ў аднаго з пудоўных нашых пазаштатных аўтараў са Смаргоні Галіны Антонай 29 сакавіка быў дзень нараджэння. Шчыра віншум і звычайна моцнага здароўя! Галя паспела стварыць галерэю бліскучых твораў Смаргоншчыны. А колькі яшчэ створыць! Я сабіста заўжды чакаю працягу і не падманваюся ў даланнях.

Пойдзем далей. Доўга высветляў — з твора якога класіка ўзяты радкі: "У далонях маёй Беларусі". Так, да сораму, і не высветліў. У Магілёўскім абласным метадычным Цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы мяне пераканалі, што ў свой час назва для конкурсу аматарскіх тэатральных калектываў (ён тады традыцыйным) была прыдумана ў выніку мазгавага штурму метадыстаў. Так што класікі жывуць сярод нас! А канкрэтыка такая: фінал згаданага агляду-конкурсу прайшоў днямі ў канцэртнай зале названай установы. Вось што піша яе вядучы рэдактар Крысіціна Башарымава: "Гледачам былі прадстаў-

2

3

На здымках:
1 Гран-пры для тэатра чытальнікаў "Вытокі".
2 Дзіцячы санаторый "Вясёлка": яскравы вясновы канцэрт.
3 Чайная цырымонія ў Мазалаўскім сельскім Доме культуры.
4 "Кудзеліца" прадстаўляе сямейны абрад "Ксціны".
5 Тэатралізаваны канцэрт у аграгарадку Залессе.

лены лепшыя тэатральныя пастаноўкі пераможцаў занальных этапаў, што прайшлі ў Бабруйску, Магілёве і Чорыкаве. Сёлета тэматыка спектакляў была разнастайнай як ніколі. Гран-пры атрымаў тэатр чытальнікаў "Вытокі" Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў за літаратурна-пластычную кампазіцыю наводле пазмы Алеся Казека "Марыйка". Вызначыўся таксама аматарскія калектывы з Магілёўскага раённага Цэнтры культуры, Палаца культуры Магілёва.

Дапаўняе інфармацыю пра абласны агляд-конкурс мастацкі кіраўнік Палаца культуры Бабруйска Наталля Шулікова. У

мерапрыемстве "У далонях маёй Беларусі" бралі ўдзел шэсць лепшых аматарскіх тэатральных калектываў Магілёўшчыны. "Бабруйск", — распавядае аўтарка, — прадстаўіў народны тэатр палаца (кіраўнікі Вадзім Бабініч і Кацярына Крылова). За міні-спектакль "Борка" наводле апавядання Аляксандра Гуціна калектыву ўзнагароджаны дыпламам "За лепшую рэжысёрскую пастаноўку".

Працягваем гаворку пра творчыя здабыткі Палаца мастацтваў Бабруйска. Аўтар двух допісаў — культургагістарат культурына-масавага сектара ўстановы Ірына Аўсянікіна. Першы — пра

4

5

вынікі дыстанцыйнага конкурсу патрыятычнай песні, прысвечанага 32-й гадавіне вываду савецкіх войскаў з Афганістана. У намінацыі "Ансамблевая спева" лаўрэаткі дыплом першай ступені атрымаў Заслужаны аматарскі калектыву Рэспублікі Беларусь, узорная эстрадная студыя "Росы" цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі Бабруйска. У намінацыі "Аматарская песня" дыпламам першай ступені ўзнагароджаны Уладзімір Жытноў — удзельнік клуба патрыятычнай песні Бабруйскага Палаца мастацтваў... Другі допіс — пра вясновы канцэрт у дзіцячым санаторыі "Вясёлка". Высту-

пілі салісткі ўзорнага тэатра песні "Шына-най", падрыхтоўчай групы народнага камернага хору, харэаграфічных гуртоў.

Тэатральная навіна прыйшла і са Смаргоні. Метадыст мясцовага раённага Цэнтры культуры Вольга Крывянкава распавядае, што ў Залескім Доме культуры працуюць аж два тэатры — народныя лялек "Батлейка" і міні-яцюр "Марыянеткі". Днямі рэжысёр ДК Аксана Ліс падрыхтавала тэатралізаваны канцэрт "Увесь свет — тэатр".

Упершыню чую пра салодкі дызайн. Паведамліла пра яго Святлана Галінская, загадчык аддзела абслугоўвання і

чае тэатралізаванае свята. Прынялі ўдзел у мерапрыемстве ўдзельнікі клубных фарміраванняў і вучні мясцовай школы мастацтваў. Добры прыклад кансалідацыі ўсіх творчых сіл на выкананне першаснай бібліятэчнай задачы па прыцягненні грамады да чытання. Урэшце, адну справу робім.

Працягваем гаворку пра творчую Ашмяншчыну. Сакрэтамі вечнай маладосці дзяліліся ў Калчунах. У аграгарадочкім адзеле культуры і вольнага часу адбылося пасяджэнне аматарскага аб'яднання "60+". Кожная з жанчын прапанавала свае рэцэпты. Неаспрэчна адно: каб не надта старэць, варта печь, танцаваць, маляваць і складаць вершы. Словам, творчасць — гаючыя лекі для душы.

Загалчык аддзела метадычнай работы Дзятлаўскага раённага Цэнтры культуры і народнай творчасці Марына Лукіянец паведамляе пра фальклорнае свята "Саракі". "Абрадавая дзёў эстага інтэрактыва, — распавядае яна, — прадэманстравалі ўдзельнікі дзіцячага клуба народных традыцый "Крыніца" Дварэцкага Дома культуры. Такім чынам рэалізуецца раённы этна-праект "Народнаму скарбу — век уважання".

Наталля Ефішэева напісала пра акцыю з нагоды Сусветнага дня паэзіі ў Кобрынскай цэнтральнай раённай бібліятэцы. Называецца яна "Калі душа з душою размаўляе". "У горадзе існуе дзве супольнасці мясцовых літаратараў, — паведамляе аўтарка, — літаратурны клуб пры райбібліятэцы і народнае аматарскае аб'яднанне "Белы бусел" пры Палацы культуры. Такім чынам перадачы чытачамі выступілі 19 мясцовых паэтаў. Высветлілася цікавая адметнасць: да мікрафона выйшлі два абсалютныя цэзікі — Ге-

надзі Генадзевічы Жукі. Дагэтуль паэты не ведалі адзін аднаго”.

Яшчэ адна тэатральная навіна. Андрэй Струнчанка распавядае пра вечар адпачынку для ўдзельнікаў тэатральнага калектыву “Вобраз”, што прайшоў у Мазалаўскім (Віцебскі раён) сельскім Доме культуры. “Вобразаўцы” наведалі выставу літаратуры ў сельскай бібліятэцы, папілі гарбаты, згадалі мінулае, пагаварылі пра будучае.

У Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы прайшоў семінар у рамках выставачнага праекта “Спадчына свету — славіянскае пісьменства”. Па словах бібліятэкара аддзела маркетынгу Кацярыны Сандаковай, першая частка мерапрыемства адбылася ў епархіяльнай бібліятэцы Свята-Міхайлаўскага кафедральнага сабора, другая — у Лідскай дзіцячай школе мастацтваў.

У працяг тэмы — доўгачаканая інфармацыя з Гомеля. У бібліятэчным філіяле № 8, які ў свой час займеў імя Кірылы Тураўскага, ушаноўвалася праваслаўная кніга. Установа супрацоўнічае з Гомельскай епархіяй, мае свой праваслаўны цэнтр.

Загадчык аддзела творчасці раённага метадычнага цэнтру з Зэльвы Таццяна Умарова напісала пра 12-гадовую Насцю Радзін з вёскі Новая Гальніца. Выбар — невыпадковы. Дзяўчынка са шматдзетнай сям’і, таму майстрыха — на ўсе рукі. Займаецца пляценнем з саломы, удзельнічае ў рэгіянальным фестывалі абрадаў і рамёстваў “Скарбы Гродзеншчыны”, прымае ўдзел у абласным конкурсе дэкаратыўна-прыкладнога і выяўленчага мастацтва “Казкі і паданні майго краю”. На конкурсную выставу Насця прэзентавала работу “Ехаў дзедка на кірмаш”.

І напрыканцы навіна ад намесніка дырэктара Віцебскага абласнога метадычнага Цэнтру народнай творчасці Надзеі Уліновіч. У вёсках Дубровенскага раёна сабраны багаты матэрыял як па календарнай, так і па сямейна-бытавой абраднасці. Заслуга ў гэтым кіраўніка народнага фальклорнага калектыву “Кудзеліца” Настасі Красоўскай. Сярод гэтага фальклорнага багацця вылучаецца сямейны абрад “Хрэсьбіны”, альбо па мясцовому “Ксціны”. Ён супраджаецца мясцовымі песнямі ды прыпеўкамі, працягвае існаваць і сёння.

Мы ўсе — у цёплых далонях нашай любай Беларусі. Беражыце радзіму і сябе! Пішыце пра цікавае.

Стурэнемся праз тыдзень.

Аўтабібліятэка: учора, сёння, заўтра

Пра развіццё мабільнага забеспячэння разважае дырэктар Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Каладзева Алена КАПЫТОК

Не памылюся, напэўна, калі назаву мабільныя ўстановы культуры апошнім мастком, што звязвае рэгіянальную культуру з дробнымі далымі вёскамі, дзе і пяці жыхароў-пенсіянераў не набярэцца. Зарасце сюды травой аўтамабільная каляіна — і можна крыж на патрыярхальнай вёсцы ставіць. Нездарма ўзнікла словазлучэнне “сена на асфальце”. Не гараджане яго прыдумалі, а тыя, хто змушана змяніў прапіску і назаўжды развітаўся з роднымі вёскамі. Як спыніць ці хаця б запаволіць працэс сельскага скасавання? Як зрабіць дзейнасць нестацыянарнага абслугоўвання чытачоў максімальна эфектыўнай?

Яўген РАГІН

Алена Капыток у якасці суразмоўцы абрана не выпадкова: прайшла ці не па ўсіх прыступках абранай прафесіі, здольная не толькі на генерацыю адмысловых ідэй, але і на іх рэалізацыю. Адзін з апошніх яе праектаў, да прыкладу, — наладжванне бібліятэчных талстасункаў паміж знявольнымі і іх дзецьмі ды сем’ямі.

Алена Капыток.

— Алена Сяргееўна, калі ў вас з’явіўся бібліёбус, і які яго актыўнасць паўплывала на дзейнасць бібліятэкі, што знаходзіцца ў сферы вашага абслугоўвання?

— Вобласць нам выдаткавала аўтобус тады, калі на Барысаўшчыне гарадская бібліятэчная сістэма злілася з раённай. Было гэта ў 2007 годзе. Дагэтуль

мелі толькі легавік. Натуральна, займелі больш магчымасцяў для трыццаці нашых бібліятэк, у тым ліку 23-х — сельскіх. Характэрная асаблівасць была ў тым, што мы стварылі сектар нестацыянарнага абслугоўвання чытачоў. Працавалі па замаху: везлі адразу тры выданні, якія задалі атрымаць вясюльці.

— Менавіта такая дзейнасць была выклікана ў першую чаргу тым, што ...

— ...аўтобус не быў абсталяваны пад аўтабібліятэку.

— Што канкрэтна маецца на ўвазе?

— Тут і выдмуляць нічога не трэба. Узор — гэта медыя-аўтобус Devtsch-Express Інстытута імя Гётэ, з якім даўно супрацоўнічаем па абслугоўванні гарадскіх школьнікаў і жыхароў Барысава.

— “К” болыя за дзесяць гадоў піша пра тое, што нашы аўтабібліятэкі павінны быць абсталяваныя як след.

— Калі працягваць марыць, дык варта згадаць пра выкарыстанне аўтосэрвісу і ў абсталяванні, і ў тэхнічным абслугоўванні мабільных устаноў культуры.

— Вельмі слушна... Цяпер пра самае праблемнае. Амаль за 15 гадоў ваш бібліёбус знісўся ўшчэнт. Як выхадзіце з сітуацыі?

— Выкарыстоўваем легавік. Праўда, і ён па-

Медыя-аўтобус на вуліцах Барысава.

стаянна ламаецца. Тады асабісты транспарт ідзе ў ход. Дастануем кнігі да сельскіх бібліятэк, у якіх свае зоны абслугоўвання і свае рэзервы для прыцягнення транспарту. Натуральна, выйце не надта добрае. Але на быццё новага аўтамабіля элементарна няма грошай. Яно і трэба дзесці не больш паўсотні тысяч рублёў. Мы хоць і зарабляем, але на такую суму выйсці не здолымся.

— Падчас сваіх камандзіровак я бачыў аўтабібліятэкі з пражавельмі бакамі, якія трымаюцца на маршруце толькі дзякуючы падзвігам гарадскіх вадзіцельцаў аўтамабіляў... Але сустракаў і шыкоўныя навуоткі “мерседэсы”. Кожны ў раёнах круціцца, як можа?

— Атрымліваецца, што так. Між тым метадычны рэкамендацыі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі патрабуюць выкарыстоўваць для бібліёбуса транспарт ва ўзроставым праемежы да 10 гадоў.

— Больш за тое, журналісцкія камандзіроўкі не раз засведчалі, што ў канкрэт-

Палаецца, да ўзаемапараўнення мы так і не прыйшлі.

— Лішні доказ таго, што ў любой справе ёсць месца працоўнаму подзвігу. Бібліятэчная справа — не выключэнне.

— Бібліятэкары іншых абласцей, калі гаворка заходзіць пра захаванне высокага бібліятэчнага статусу і пра захаванне нашай вёскі, выказваюць жаданне мець не адну, а дзве бібліятэкі...

— Усё залежыць ад канкрэтных умоў. Нам, да прыкладу, хопіць і адной адзінкі.

— Калісьці, дзякуючы абмену досведам, вы ме-

Дастануць кнігі да сельскіх бібліятэк.

най маланаселенай вёсцы аўтаклуб і аўтабібліятэку састарэлыя жыхары не бачылі год, што ўласціва, напэўна, для многіх раёнаў многіх абласцей... Якую пераўладнаць наведванню ў імяцца падтрымліваць вы?

— Каб захаваць звычайны бібліятэчны стандарт наведвання. Для дзяцей гэта два разы на месяц, для дарослых — адзін. Маецца на ўвазе, натуральна, канкрэтна ўзятае паселішча.

— Шмат разоў канфліктаваў з кіраўнікамі тых бібліятэчных сістэм, дзе ўзміку ўвогуле няма выездаў у аддаленыя і маланаселеныя вёскі.

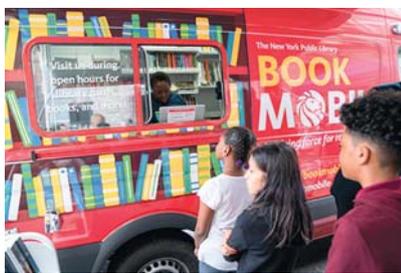
К
Фота з архіва бібліятэкі

Да слова

На ўласныя вочы пераканаўся, што кнігарань у краіне становіцца ўсё менш і менш. Нават у немалым і амбіцыйным Кобрыве знайшлася за гарадскім паркам толькі адна — прыватная. Не ведаю, ці захавалася яна па сёння. Свет робіць усё для таго, каб не адвучыць грамадства ад чытання і кнігі, а мы, на жаль, адстаём. Не зачыняць варта, а яшчэ і новае прыдумаць. Нашы бібліятэкары з большага малайчыны: і на роварах кнігі развозяць, і ў грамадскім транспарце вершы чытаюць.

Для далейшага разводу творчай думкі прывяду толькі некалькі цікавых сусвет-

Давайце прыдумаем сваё

ных прыкладаў развіцця мабільнай кнігавыдачы.

Акрамя аўтабібліятэкі і фургонаў у якасці перасоўных бібліятэк у краінах выкарыстоўваюць матацыклы, матаролеры і мапеды.

Мюнхен у 1928 годзе арганізаваў мабільную бібліятэку на базе трамвая. На кожным з васьмі прыпынкаў яго чакалі чытачы. Праіснаваў трамвай аж да 1970 года.

У Францыі на чыгунцы адзін з вагонаў прыстасавалі пад бібліятэку. Людзей абслугоўвалі на прыпынках.

Вроцлаўскі чыгуначны вакзал у 2009 годзе адну з залаў чакання пераўтварыў у чытальню.

На кожным прыпынку мадрыскага метро дзейнічаюць пункты кнігавыдачы.

Страта

Мікалай Несцярэўскі ў сваёй майстэрні.

Не стала майго старэйшага сябра, беларускага мастака Мікалая Несцярэўскага. Да свайго 90-годдзя Мікалай Лаўрэнцьевіч не дажыў 6 дзён. Ён так шчыра і упэўнена рыхтаваўся да свайго юбілею, які меркаваў адзначыць і ў Мінску, і ў Дзятлаве... Планаваліся некалькі выстаў у Мінску і ў Дзятлаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі. Ён ужо запрасіў сваіх землякоў і сяброў, але каранавірус не даў ажыццявіць планы гэтага таленавітага ва ўсім, светлага душой і сэрцам чалавека, з якім я святбраваў шмат гадоў. Вядома ж, юбілей мы адначым, але ўжо без яго. А мы так марылі зноў пабачыць гэтага прыгожага, высокага, мужага і адкрытага земляка, якога любілі ўсе, а ён любіў нас.

Вывават не ўяўляецца, якім шчодрым, добрым і таленавітым ён быў — не толькі моцным мастаком, які займаўся дэкаратыўнай скульптурай,

керамікай, жывапісам... Але ж ён іграў яшчэ й на многіх музычных інструментах, добра спяваў, умеў працаваць з дрэвам, шчыра святбраваў з тымі, хто намнога быў за яго маладзейшы.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 7)

А яшчэ ёсць у кнізе раздзел, які называецца “Кіч як мастацкі стыль” — гэта ўжо прыныпова іншая з’ява, там я разглядаю творы мастакоў-постмадэрністаў, якія святвядома карыстаюцца мовай кіча. Згадваюцца такія майстры, як Руслан Вашкевіч, Аляксандр Некрашэвіч, Жанна Капуснікая — яна для стварэння сваіх мастацкіх твораў натхняецца масвай культура і поп-артам, Валянцін Губараў, Ігар Рышашэўскі і Людміла Шчамялёва выкарыстоўваюць стылістыку лубка. Але гэта ўсё прафесійныя мастакі са сваім святвядомым выбарам сродкаў выказвання.

— У постмадэрністаў увагуле бывае складана разабрацца, што кіч, а што мастацтва...

— Так, бо ў постмадэрніскай культуры не прынята рабіць падзел на высокія і нізкія жанры. І калі які кітчавы твор перанесці ў мастацкую галерэю і павесці таблічку з прыдуманай канцэпцыяй... (смях)

— Якія яшчэ тэмы з галіны прафесійнага мастацтва вы разглядаеце ў кнізе?

— Напрыклад, гарадскую скульптуру. Пра-

Роспіс гаспадарчай пабудовы ў двары па бульвары Талбухіна (г. Мінск).

фесійнаму кічу ўласцівая схільнасць да натуралістычнасці, каб абывацель мог усклікнуць: “Як у жыцці!” І ў гарадской скульптуры ў нас, я лічу, адбываюцца нехарошыя працэсы. Увогуле, большасць твораў цяпер — “а-ля Жбанаў”, таму што падобнае вітаецца, зацвярджаецца чыноўнікамі. І ў самога майстра Уладзіміра Жбанава ўжо былі розныя скульптуры: можна знайсці і такія, у якіх утылітарная задача пераважае мастацкую.

— Я разумю, што прыкладаў і ілюстрацый многа ў кнізе, але можна і зараз

Творы з керамікі.

Ён бязмежна любіў землякоў

Мікалай Несцярэўскі родам з вёскі Башоты, якая знаходзіцца недалёка ад Беластока. Там ён з’явіўся на свет 31 сакавіка 1931 года. Усё жыццё беларус прыгавдаў свае родныя і дарагія Башоты. Недалёка знаходзіцца вёска Завалы, Зарэччыны, Трыпуці, Бацэчкі, Тапілец і іншыя. А побач працякае рэчка Нарва. Пра родныя мясціны ніколі мастак не забываў. І маленькая айчына заўжды прысутнічала ў яго жыцці. Ён любіў яе бясконца і да апошняга дыхання. Ён заўсёды сумаваў па Башотах... І з вялікай радасцю распаўядаў пра іх...

Сын, Сяргей Несцярэўскі, успамінае: “Бацька змог перадаць мне многае, што ведаў і ўмеў. Назіраючы, як ён працуе па гас-

“Апошні снег”.

падарцы, на лепшчы, на рабочым месцы (іншы раз і я дапамагаў яму), не раз пераконваўся ў тым, што бацька валодаў унікальным жыццёвым вопытам, вялікім прафесійным навыкамі і спрытам. У адносінах з іншымі людзьмі ў яго працяляўся рэдкі дар прыцягваць увагу людзей, выклікаць прыхільнасць

суразмоўцаў, ды так, што яны доўга заставаліся зачараванымі ім. Ведаючы шмат анекдотаў, прыказак, былін, ён умеў цікава іх расказаць, заўсёды станаўіўся душой нават самай вялікай кампаніі. Бацька ніколі не адмаўляў людзям у дапамозе. Часам і грашыма. Асабліва заўсёды былі каштоўнымі яго парады, якія ён з задавальненнем і бескарысліва раздаваў”.

Шмат гадоў беларускі мастак працаваў над бюс-

жаночыя і мужчынскія партрэты.

Не заставаліся па-за ўвагай мастака і нацюрморты. Галоўны захаваўнік фондаў Дзятлаўскага музея Ірына Якаўчык сказала: “Любіў Мікалай Лаўрэнцьевіч маляваць нацюрморты... Кожны прадмет на карціне мастака жыве сваім жыццём: ціхім, нерухомым, незаўважным, але часта вельмі прыгожым і паэтычным. Мы проста любемся яго нацюрмортамі”.

Працаваў мастак і над афармленнем вітражоў, над помнікамі і шматшмат яшчэ над чым. Пералічыць усяго зробленага ім немагчыма. Калі сабраць усе працы Мікалая Несцярэўскага ў адзін будынак — атрымаецца сапраўдны мастацкі музей. І гэта так. Бо талент у Мікалая Несцярэўскага быў вялікі і неабмежаваны, шырокі і шчодры.

Беларуская культура страціла таленавітую асобу. Ён фізічна быў яшчэ моцны і мужны. Хаця неяк сказаў мне, што часам пачынаюць пальцы не слухацца гліны.

Шмат гадоў Мікалай Несцярэўскі пражыў у Мінску. Але вельмі часта прыязджаў у Дзятлава, якое таксама любіў. І правалі яго ў апошні шлях 27 сакавіка ў Дзятлаве, дзе знайшлі свой апошні спачын яго родныя людзі і многія землякі. Ён і пайшоў да іх назаўсёды.

Сяргей ЧЫГРЫН

Кіч як эдэм вакол сябе

усім вядома — роспіс у Нацыянальнай бібліятэцы: Янка Купала, Якуб Колас з кнігай, Францыск Скарына... Гэтая работа выглядае яўным анахронізмам. Я параўноўваю яе з мазаічным пано на супраць Нацыянальнай бібліятэкі, якія амаль 50 гадоў таму стварыў Аляксандр Кішчанка. У тыя часы гэта выглядала натуральна, адпаведна часу. А сучасны роспіс у бібліятэцы карыстаецца ўсё тым жа савецкім пафасным шаблонам.

Звяртаю я ўвагу і на стрыт-арт і выказваю, можа, непапулярную думку. Я ж па адукацыі манументаліст, таму

падобныя формы мяне асабліва цікавяць. Стрыт-арт — мастацтва па ідэі напал’улегальнае: нешта хутка намалываецца балончыкам на актуальную тэму. А ў нас яно набыло нехарактэрныя для яго маштабы, атрымала дзяржаўную падтрымку, стрыт-арт практычна пачаў замяшчаць манументальнае мастацтва — бо навошта траціцца на прафесійных мастакоў, калі можна эканоміць? Часта гэта выглядае па-дзіцельнаму танцу, а галоўнае — неадпаведна архітэктурнаму асяроддзю.

Прыгадайце ўсім вядомы мурал, вакол якога гадоў пяць таму вяліся ба-

талі і які ў выніку замалявалі, — так званы “Анёл смерці” са сталічнай вуліцы Варанянскага. Вельмі яркавы прыклад таго, як сціплы твор, што цалкам мае права на існаванне ў блакноціку мастака, неадарчна апынуўся ў жылым гарадскім асяроддзі, ды яшчэ ў такім памеры: там людзі глядзелі на яго з вокнаў, засыналі з ім і працяналіся. Дзесьці на гаражы, на сцяне завода — было б, можа, і нармальна. Да муралаў на вуліцы Кастрычніцкай, напрыклад, ніякіх прэтэнзій: там гэта ўсё выглядае як мае быць, на сваім месцы.

— Ці магчыма пазбавіцца кіча хоць бы ў публічнай прасторы, у гарадскім асяроддзі?

— У мяне, на жаль, няма такіх рэцэптаў. Гэтыя ж працэсы адбываюцца не толькі ў Беларусі — па ўсім свеце. Так што з кічам нам давядзецца жыць, ён нікуды не падзеніцца. Але трэба, каб мастацкая супольнасць больш актыўна ўплывала на працэс усталявання твораў у грамадскай прасторы. Трэба, як мінімум, старацца, каб на вуліцах быў не толькі кіч.

Заслужаны артыст Беларусі, чыё імя непару́йна звязана з ансамблямі “Харошкі” і “Свята”, нястомны збірльнік нашага танцавальнага і музычнага фальклору, чалавек з сонечнай усмешкай на вуснах — такім запамінілі Анатоля Кашталапава ўсе, хто з ім супрацоўнічаў. Словы падзякі майстру, які аддаў сцэне амаль паўстагоддзя, неаднаразова гучалі і будучы гучаць — найперш ад ягоных паплечнікаў, ад тых калектываў, дзе ён працаваў. Мы ж пагутарылі з дачкай і малодшай калегай Анатолія Міхайлавіча — Алесяй Кашталапай. Тым больш, што яна выступіла аўтарам творчага праекта, прысвечанага памяці знамага артыста і мастацкага дзеяча: у пачатку наступнага сезону ў сталічнай філармоніі абдудзецца канцэрт-прысвячэнне “Белы птах”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Я прайшла з бацькам усе этапы свайго жыцця: ад нараджэння да прафесійнай дзейнасці. Ён і маці былі і дагтуль застаюцца для мяне прыкладамі адданасці свайой справе.

— Зараеша, бацькі наадварот не асабліва хочучы, каб дзеці паўтаралі іх шлях, бо добра ведаюць усе складанасці творчай прафесіі — тым больш, звязанай з харэаграфічным мастацтвам.

— У мяне, можна сказаць, не было выбару. І мама і тата танцавалі ў “Харошках”, былі адной з вядучых сольных пар. Таму нядзіва, што мяне паўсюль бралі з сабой. Я бачыла іх рэпетыцыі, выступленні, была з імі на гастролях: Піцер, Ялта, Брэст — ды паўсюль, дзе была такая мацьчынась. Так што на сцэне я бачыла іх ледзь не часцей, чым дома. Спачатку ў “Харошках” было літаральна чатыры пары, адныя і тыя ж артысты былі занятыя ва ўсіх нумарах: хуценька пераапрапаналіся ў музычных інтэрмедых — і зноў на выхад. А тата і танччў, і на інструментах граў. Скача-скача — і ўжо на дудачцы пасажа выдае. Як толькі дыханне не збівалася? Цягам усёй дзеі ён практычна не сыходзіў са сцэны, яго касцюмы ляжалі літаральна на выхадзе ў закулісе, каб паспець. Так што з выбарам прафесіі ў мяне быў проста безальтэрнатывы варыянт! А галоўнае, мне самой падабалася, я хачела, як і маці, танцаваць менавіта ў “Харошках”. Мая мара здзейснілася: я танчыла ў калектыве сем гадоў. Але што цікава — бацька заўжды бачыў ува мне куды больш за іншых. Падказваў, скіроўваў. Ставіў, зладвалася б, невыканальныя задачы — і верыў, што ў мяне ўсё атрымаецца.

— Слухаю Алесю і згадваю: ён жа ніколі сам навучыўся! Музычны інструментам стаў, самастойна засвоіваючы інструмент за інструментам. Цэнтральным, мабыць, быў гармонік, на якім ён вучыўся прафесійна. Неж Анатоля Міхайлавіча распавядаў, што ў адным з філарманійных ансамбляў хацеў менавіта баяістам працаваць. Але Генадзь Цітовіч бачыў у ім найперш вы-

датнага танцоўшчыка для свайго Народнага хору. Гэта зусім не пераходзіла далейшаму музыцыраванню, асабліва калі Анатоля Міхайлавіча перайшоў у “Харошкі”, а яшчэ пазней — у “Свята”. Акарныя, дудачка, флейта, каласок — практычна ўсе народныя духавыя. Са струнных — кантрабас. З ударных — барабан. Дарчы, граючы ўжо ў даволі сталым узросце, ён гэтак жа, як у маладосці, адначасова вырабляў выкшталонцы на нагамі. Што ж да каласкоў, дык менавіта ён першы знайшоў дзесьці пад Слуцкам такога майстра на дзівых музычных інструментах. І пераканаў тагачаснага дырэктара філармоніі, што гэта перспектыўна. Дый Валяціна Гаява яго абразу падтрымала — і той фрур, што мела такое ноу-хаў ў замежжы, быў ні з чым не параўнальным.

— Мабыць, бацька прапаноўваў вам нейкі свае ідэі? Чаму вы ў яго навучыліся?

— Усею. У дзяцінстве танцавала ў “Зорачцы”, паступіла ў харэаграфічную вучэльню. Але ён заўсёды настойваў, што акрамя ўласна вучобы, патрэбна яшчэ практыка. Прычым сцэнічная, канцэртная. Гаварыў: “Ты павінна быць яшчэ ў нейкім ансамблі”. Вучылася я ў яго і нейкім прафесійным сакрэтам — можна сказаць, брала ў яго ўрокі.

— Штосьці я не чула, каб ён выкладаў.

— Праўды, трывала весці выкладчыцкую дзейнасць — ніколі не збіраўся. Некаторы час займаўся з ансамблем “Крыжачок”, што існуе пры БДУ. Да яго звярталіся салісты, калі трэба было рыхтавацца да канкурсаў народнай творчасці. Я таксама ўдасканальвала ў яго сваю тэхніку.

— Няжэ ў харэаграфічным калектыве на тых часах дрэнна вучылі?

— Не, добра! Пасля харэаграфічнага мяне ў “Харошкі” ўзялі. Але ў яго была ўласная методка — свая сістэма адукацыі, заснаваная на традыцыйных беларускіх народнай танцавальнай культуры. Ён не стамляўся падкрэсліваць, што беларуская танцавальнасць — гэта высокая ўзнятыя калені, лёгкія, палётныя скокі.

— А між тым, Гаяваю як кіраўніцу “Харошак” спачатку крыгвалай акурат за гэта: маўляў, у народзе ной

Белы птах Беларусі

Анатоля Кашталапаў з дачкай Алесяй. 2018 год.

не задзіраюць вышэй за галаву. Я таксама лічыла, што ўсялякія прыгожыя, прысядкі, скокі з прыгожаннем — гэта ўласна народнае. А лёгкасьць, палётнасць — найперш мастацкая пазтызацыя народнай культуры.

— Бацька спачатку і сам так лічыў. Ён многа ван-

драваў па Беларусі, збіраў фальклорныя ўзоры. Гэта не былі афіцыйныя камандзіроўкі — ніхто яму нічога не аплочваў. Усё за свой кошт, як памкненне сэрца. Праходзіў па многа кіламетраў ад вёскі да вёскі — усё пешшу. Па тых часах калі і маглі часам крыху падвезці, дык хіба на калгаснай падводзе з упрэжаным конем. Ды яшчэ і маршрут павінен быў пудоўным чынам супаці! Звычайна бацька рабіў наадварот: ўночы йшоў, а спаў — днём, у стозе сена. І ўвечары паспяваў яшчэ штосьці занатаваць. Гэта потым было прасцей, калі ў яго машына з’явілася. Як стаў вядомым, людзі і самі пачалі да яго прыходзіць, песні прыносіць. А спачатку — усё пешшу. Ды з касетным магніфонам (дыктафон ён набыў куды пазней, у замежжы). Дык воль, расказваў, як аднойчы патрапіў да старэначкай бабулі. Яна патупала крыху, паказала яму танец. Бацька, вядома, усе тыя рухі давай

Святлана і Анатоля Кашталапавы. 1975 год.

У складзе ансамбля “Свята”.

адразу пераймаць. Імкнуўся паўтарыць усё як мага больш дакладна — ну літаральна “кропля ў кроплю”. А бабулька абуралася. Ды яшчэ як! Ускочыла, схпіла яго за грудкі, пачала трэсці: “Ты чаго мяне дражніш? Навошта капіруеш? Я ж талды зусім малая была — во яе скакала!” І пачала ногі закідаць, ды з такімі выбрыкамі, што бацька сумеўся: маўляў, як? У такім узросце — і такая скокі? А потым зразумеў: гэта ж іншая манера! Ногі павінны самі ад падлогі адлітаць. Гэтак ён і мяне вучыў, я пасля яго ўрокаў пачала солта танцаваць.

— Баюць, ён і сам, калі трэба, мог выступіць харэаграфам? Зноў-такі, паводле тых жа народных традыцый, дзе ніводны рух не выконваецца ўсім аднолькава, кожны ўносіць у яго штосьці сваё.

— Пра гэта раней не згадвалі, але калі ў пачатку 1990-х беларуская зборная Клуба вясёлых і знаходлівых ехала

спяборнічаць у Маскву, дык мой бацька быў харэаграфам таго выступлення.

— Чаму ж талды ён вас за прасіў зрабіць харэаграфію для “Свята”? На той час ён ужо сам працаваў у гэтым ансамблі. А даручыў вам.

— Паставіў харэаграфічную кампазіцыю “Зімовыя святы” я сама яму прапанавала. Ён пагадзіўся, але потым пачаў унімаць мне планку. Ён заўсёды ставіў задачы, што называецца, “вы-

многа людзей, што ўсе так і нароўні пашэраваць мяне за шчочку. Выйдзем на прагулку — нас таксама спыняюць, выказваюць захапленне, хочучы сфатаграфаваша. Мама распавядала, што і ў замежжы да іх гэтак жа падыходзілі — і ў Даніі, і ў Японіі. А па савешкіх часах гэта было яшчэ і небяспечна: у кожную такую гастрольную паездку да калектываў прымаюць суправалдзятых — сачыць за “маральным абліччам” артыстаў, каб тыя нідзе і ні з кім не перамовіліся. Мама беражэ зьмямак, дзе тата — з Херлуфам Бідструпам. Гэты мастак-карыкатурыст быў антыфашыстам, камуністам і таму набыў папулярнасць не толькі на Захадзе, але і ў нас. Ён не любіў фатаграфаваша, але, патрапіўшы на канцэрт “Харошак”, сам шукаў сустрачы з улюблёнымі артыстамі. Многія рэчы я змагла ацаніць, толькі калі сама прыйшла ў прафесію. Напрыклад, тое, якая ў яго была харызма! Выходзіў на сцэну — ад яго такое ўнутранае ззяненне сыходзіла! Усе позіркы — апазу на яго. Ён не ўмеў не запальвацца, што ні рабіў — усё з аддачай. Яго і ў ансамбл Майсеева запрашалі, і ў “Паўночны хор”, і ў іншыя знакамітыя калектывы. Але ён вельмі любіў Беларусь. І дзясей любіў — не толькі мяне ці потым унукаў, чужых любіў таксама. Не ўсе ведаюць, але пасля Чарнобыля ён займаўся дабрачыннай дзейнасцю: адпраўляў і хворых, і проста дзясей з пацярпелых рэінаў на аздараўленне ў Вену, Італію, Альпы. Гэта была яго асабістая ініцыятыва: шукаў фонды, займаўся арганізацыйнымі справамі, уладжваў іншыя шматлікія пытанні.

— Творчыя людзі звычайна не любяць гэтым займацца. А ў яго нават прызвічча называўся асацыятыўна-мастацкае — Кашталапаў. Так і хочацца “перакласці” як “каштоўныя лапы” — у сэнсе, таленавітыя рукі-ногі як сімвал танца і музыкі. Дый назва ўсёй вечаары “Белы птах” — як намёк на бландыністую знешнасць ды ітшы-ноў палётнасць?

— Насамрэч, я мела на ўвазе тое, як ён, бы тая ітшыка, лётаў па ўсёй Беларусі, збіраючы неацэнныя фальклорныя ўзоры, якія без клапатлівага да іх стаўлення могуць знікнуць разам са сваімі носьбітамі. Я яна, што ў канцэрт прагукаць не толькі вядомыя нумары — прычым часта ў новых аранжыроўках, у выкананні іншых калектываў, але і прэм’еры песень, якія ён напісаў, ды не паспеў прэзентаваць публіцы.

— Ягонае жыццё працягваецца і пасля смерці — у нашай памяці і яго творчасці.

— Ён прывучаў да самастойнасці. Памятаю, мне было сем гадоў, калі мы пераехалі на новую кватэру. Бацька паказаў: “Глядзі, вось тут прыпынак. Садзішся ў аўтобус, там выйдзіш — і ідзеш у школу. Усё зразумела?” У дзяцінстве мне не падабалася, што дома бывае

У Мастоцкай галерэі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны працуе новая часова экспазіцыя “Подых часу на кінаэкране”, на якой прадстаўлены кінаафішы і кінаплакаты пасляваенных гадоў. Што ішо ў беларускіх кінатэатрах у 40—50-я гады, якімі стужкамі пасля вайны праславіўся “Беларусьфільм”, чым адметным вызначаліся кінаплакаты — падобнае вяртанне ў часе цікавае аматарам не толькі гісторыі, але і кіно. Выстава, прымержаваная да 80-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны, падрыхтавана супольна з Музеем гісторыі беларускага кіно і Нацыянальнай кінастудыяй “Беларусьфільм”.

Надзея КУДРЭЙКА

Кінатэатр “Першы”. 1949 год.

Аснову экспазіцыі складаюць арыгінальныя кінаафішы і кінаплакаты з калекцыі “Плакаты” Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Па гэтых каштоўных гістарычных дакументах можна прасачыць, як развівалася савецкая кінематографія ў пасляваенныя часы. А яшчэ можна заўважыць, што ў кінатэатрах ішлі не толькі савецкія фільмы, але і замежныя: на выставе, напрыклад, ёсць афіша амаль забытай зараз чэхаславацкай стужкі 1949 года “Нямая барыкала” пра апошнія дні Другой сусветнай вайны ў Празе.

У музей афішы трапілі ў 1950 годзе з мінскага кінатэатра “Першы”. У кінатэатра цікавая гісторыя — пабудаваны ён быў яшчэ за часамі нямецкай акупацыі ў 1942—1943 гадах, а праз 10 дзён пасля вызвалення сталіцы адбылося яго пераадкрыццё. Дзіўна, што гэты драўляны двухпавярховы будынак перажыў усе бамбардзіроўкі, у той час як значна больш трывалыя і капітальныя дамы моцна пацярпелі. У 1950 годзе ў Мінску адкрыўся новы вялікі кінатэатр “Першы”, і ў канцы 50-х “Першы” знеслі — на тым месцы з’явілася гасцініца “Мінск”. Больш дакладна, “Першы” размяшчаўся там, дзе зараз дворык гасцініцы, яе паркоўка, а фасадна ён выходзіў на вуліцу Валадарскага. У першыя ж пасляваенныя гады са сваімі 485 глядацкімі месцамі “Першы” быў галоўным мінскім кінатэатрам, хая дзейнічалі і іншыя — напрыклад “Беларусь”, які тады працаваў у будынку на вуліцы Астроўскага, што цяпер называецца Ракаўскай.

У “Першым” ішлі і новыя савецкія фільмы, і так званыя “трафейныя” стужкі. У экспазіцыі ёсць, напрыклад, плакат германскага фільма “Гібель Тытаніка”, знятага ў 1943 годзе ў акупаваным немцамі польскім порце Гдыня па замове Ёзафа Гебельса, які праз лёс затанулага карабля

хацеш паказаць некампетэнтнасць Вялікабрытаніі. Асабліва цікава паглядзець не проста на маляўнічыя плакаты, а менавіта на тагачасныя афішы — з колькасцю сеансаў. Вось, напрыклад, лідар савецкага пракату 1949 года — фільм рэжысёра Грыгорыя Аляксандрава “Сустрэча на Эльбе”, дзе адну з галоўных роляў іграла Любоў Арлова. Тады стужку ў Савецкім Саюзе паглядзела больш за 24 мільёны гледачоў. У мінскім кінатэатры “Першы” толькі ў адзін дзень 4 красавіка (гл. фота) — 8 сеансаў, прычым апошні пачынаўся ў 22:50.

Людзі, стомленыя ад вайны, імкнуліся ў кіно — і вабілі іх туды не толькі афішы, якія змяшчалі менавіта інфармацыю, тэкст, але і плакаты. Па экспанатах выставы можна вывучыць і пэўны перыяд у развіцці плакатнага мастацтва. Дырэктар Музея гісторыі беларускага кіно Ігар Аўдзееў згадвае, што 50-я гады ўвайшлі ў гісторыю савецкага кіно як перыяд “малюкартніня”.

Кіраўніцтва краіны вырашыла скараціць аб’ём кінавытворчасці. З 1946-га па 1952-гі год усе 12 кінастудый СССР разам выпускілі на год 21 фільм, а ў 1953-м — ужо толькі 7. Маўляў, навошта нам выпускаць дронныя фільмы — пакінем толькі добрыя. Зразумела, кожная карціна тады цанілася на вагу золата. На той час тэматычна вызначыліся самыя галоўныя фільмы — ваенна-патрыятычны змест быў на першым месцы. Таму і на выставе мы бачым плакаты менавіта да фільмаў пра вайну.

Прасабчў Ігар Аўдзееў і як развівалася мастацтва кінаплаката:

— Росквіт савецкага кінаплаката прыпаў на 20-я — пачатак 30-х гадоў. Менавіта тады ва ўмовах абсалютнай творчай свабоды, ва ўмовах нэпа ўзнікла плеяда найталанавіцейшых кінаплакатчыстаў, якія выпрацавалі сваю ўнікальную стылістыку.

Кінаплакаты — сведкі часу

Дзякуючы ім савецкі кінаплакат 20-х гадоў прызнаны з’явай сусветнага мастацтва. Пра гэта сведчаць і кошты на асобныя плакаты на аукцыёнах — да 200 тысяч долараў. У 30-я гады пад ідэалагічным уплывам стылістыка плакатаў значна спрацілася і стала падпарадкоўвацца агульнай задачы папулярызавання і прапаганды савецкага ладу жыцця праз культ савецкіх кінатэатраў: цэнтральнае месца ў кампазіцыі займаў быў партрэт галоўнага героя. Гэта мы і можам бачыць.

У новай экспазіцыі “Подых часу на кінаэкране” прадстаўлены работы аднаго з самых пладавітых кінаплакатчыстаў тых гадоў —

Яшчэ адну адметнасць можна прасачыць па афішах і плакатах — назвы стужак тады гаварылі самі за сябе, а фільмы часта былі пераказам падзей, што адбылася ці маглі адбыцца цягам вайны: “Дзеці партызан”, “Канстанцін Заслонаў”, “Сталінградская бітва”, “Аляксандр Матросаў”, “Падзенне Берліна”, “Сустрэча на Эльбе” і гэтак далей. Актёры апра-

наліся ў тую вопратку, што пад час вайны сапраўды насілі беларускія партызаны і воіны Савецкай арміі, карысталіся тымі ж самымі рэчамі, што і ўсе людзі ваенных гадоў.

Для выставы кінастудыя “Беларусьфільм” прадставіла ўнікальныя рэальныя прадметы, рэжывізі са здымка фільмаў “Канстанцін Заслонаў” і “Дзяўчынка шукае бацьку”.

Фільм “Канстанцін Заслонаў” быў зняты ў 1949 годзе рэжысёрамі Аляксандрам Файнцыверам і Уладзімірам Корш-Сабліным паводле п’есы Аркадзя Маў-

Яўгена Грабенчыкова, які стаў аўтарам 640 плакатаў. А прафесія гэта была нялёгкай, бо мастаку часта даводзілася працаваць вельмі хутка — паглядзеўшы фільм, ужо нараніцу здаваць гатовы эскіз у друк, ці нават маляваць яго проста па фота. На выставе можна ўбачыць плакат да карціны “Дзеці партызана”, якую ў 1954 годзе на кінастудыі “Беларусьфільм” знялі рэжысёры Леў Голуб і Мікалай Фігурускі: акрамя ўсяго яна адметная тым, што гэта быў першы каларыравы беларускі мастацкі фільм. Плакат пры гэтым зроблены літаральна ў двух колерах, а гэта значыць, што мастак самога фільма не бачыў.

ці партызанскай брыгады пад кіраўніцтвам Канстанціна Заслонава, які пасмяротна атрымаў званне Героя Савецкага Саюза. Да таго ў 1947 годзе па гэтай жа п’есе быў пастаўлены спектакль у тэатры імя Янкі Купалы, і некаторыя актёры ігралі як у спектаклі, так і ў фільме. У музейнай экспазіцыі побач з афішай фільма на спецыяльнай вітрыне можна пабачыць і рэжывізі з фільма, і анкету рэжысёра Корш-Сабліна, і запрашалны білет.

Ужо напрыканцы 50-х — у 1959 годзе — на “Беларусьфільме” з’явілася карціна, што ў той год стала лідарам савецкага кінапракату — “Дзяўчынка шукае бацьку”. Гэтая стужка дагэтуль застаецца геаграфічным рэкардсменам у беларускім кіно — яна ішла ў кінатэатрах 83 краін свету! На адкрыцці новай музейнай экспазіцыі для ўсіх наведнікаў і запрошаных школьнікаў быў зладжаны спецыяльны кінаплаказ з расказам пра тое, як стваралася гэтая папулярная ў мінулым стужка. Сюжэт яе захоплівае і зараз, прыгодзі героюў прымуюць суперажываць. Рэжысёр Леў Голуб разам з драматургам Яўгенам Рысам расказаў гісторыю маленькай дачкі партызанскага камандзіра бацькі Панаса, якую ад гітлераўцаў у лясным доміку хавае стары ляснік і яго ўнук. Дзяўчынку Леначку сыграла пціядаюва Ганна Камянікова — праз пэўны час яна стала знакамітай актрысай. Да фільма было створана нямяла плакатаў — на выставе мы бачым самы, мабыць, папулярны (яго прадставіў Музей гісторыі беларускага кіно), дзе галоўная гераіня апрагнута ў чырвоны ў гарошак сарафан і белую кашулю з вышыўкай. І тая самая сарафаны з кашулямі, што былі на маленькай гераіні на здымках фільма, яе чырвоныя сандалікі, а таксама будзільнік, сумачка, форма паліцэйскага і іншае — тут жа, побач з афішай. Касцюма для юнай актрысы тады пашылі пры шпукі розных памераў, бо ў час здымак яна расла.

Вядучы рэдактар прадзюсарскага цэнтра кінастудыі “Беларусьфільм” Ташыяна Команова асабліва падкрэслівае важнасць супрацоўніцтва буйных устаноў культуры ў актуальных праектах, у тым ліку і прысвечаных памяці пра вайну. І яшчэ яна зазначае:

— Экспазіцыя “Подых часу на кінаэкране” дае вельмі цікавае ўяўленне не толькі пра кінематограф таго часу, але і пра гледачоў — чаго яны чакалі ад кіно, што хацелі ўбачыць на экране, з якімі эмоцыямі і думкамі выходзілі пасля гэтых кінасеансаў. Таму я вельмі рада, што нашая Нацыянальная кінастудыя шчыльна супрацоўнічае з Музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Далей мы яшчэ неаднойчы паўдзельнічаем у сумесных акцыях.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экспурытнае бюро)
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

- Выставы:
- Выстава "Лёс мастака" (да 125-годдзя Міхася Філіповіча) — да 4 красавіка.
  - Выстава твораў жывапісу, графікі Алега Прусава "Надпіс на адвароце".
  - Выставачны праект "Давід Якерсон. Скульптура. Графіка" — да 4 красавіка.
  - Выстава твораў Леаніда Марчанкі "Летапіс маіх дарог" — да 4 красавіка.
  - Выстава "Ліза Саціліс — Джорджа дэ Кірыка. Скульптура, графіка".
  - Выстава "Парцалінавае натхненне" (прывесчана творчасці мастака Леаніда Багданава (1937 — 2018), які ў другой палове XX стагоддзя ствараў новы від беларускага докарэграфічна-прыкладнага мастацтва — мастацкі фарфор) — да 26 красавіка.

"Фердынанд Рушчыц":

віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
■ Віртуальная выстава твораў Віталія Чарнабрысава "Вангогісты Гаген".

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВАХ XIX СТ."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

- Пастаянныя экспазіцыі:
- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
  - "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
  - "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Традыцыйны народны абрад "Гуканне вясны" — да 30 сакавіка.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- Займальны майстар-класы па саломалляцэнню, вырабу традыцыйных лялек, плячэнні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запіс абавязковы.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Нярасава, 3
Тэл.: 399-09-79

- Час працы: серада-нядзеля
цз 12:00 да 20:00
- Міжнародны мастацкі праект "Чарнобыль. Эфект слячага" — да 2 мая.

Выстава твораў Аляксандра Маляя "Адваротны інфармацыя. Форма. Аб'ект."

Прастора" — да 2 мая.
■ Выстава твораў мастака Антона Кетава "Лініі і куты" — да 2 мая.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля
12.00-20.00

Выстава "Японская эратычная гравіюра. Сюнга" — да 16 мая.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

- Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Часовая экспазіцыя "Подоы часу на кінакране" — да 18 красавіка.
  - Часовая экспазіцыя "Лёс жанчыны" — да 12 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА- КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ- ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Выставачны праект "Захавальнікі" (куфры, шкатулкі, скрыні) — з 26 сакавіка да 20 верасня.
  - Выставачны праект "Пасядзім з густам!" (фатэлі і крэслы XVIII — XX стст. з фондаў музея-запаведніка) — да 5 красавіка.
  - Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіял нявіжскага двара".
  - У складзе пастаяннай экспазіцыі.
  - Міжнародны выставачны праект "Даспехі радзівілуцкага Нясвіжа".
  - У складзе пастаяннай экспазіцыі.
  - Сектар *экспурыснай і інфармацыйнай дзейнасці* Вул. Гейсіка, 1.
  - Выстава работ Генадзя Чыстага "Жаночы погляд як душы

**ПА ПЫТАННЯХ
РАЗМЯШЧЭННЯ
РЭКЛАМЫ
Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"
звяртайцеся
па тэлефоне
+ 375 17 286 07 97
і па тэлефоне/факсе
+375 17 334 57 41
альбо пішыце
на электронны адрас
kultura@tut.by!**

адлюстраванне" — да 2 мая.
Рагуша
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

- Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
  - Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
  - Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
  - Тэматычная экскурсія з элементамі квіста для дваіх "Інтрыгі Купідона".
  - Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
  - Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
  - Правядзенне вясельных цырымоні, святкаванне гадавіны вяселля.
  - Музейная фоталапцоўка.
  - Квэст "Таямніца двух куфраў".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Цэнтральны групавы праект Фестывалю скульптуры **SculptFest** Беларускага саюза мастакоў — да 11 красавіка.

Веснаванне пачынаецца!

Сёння ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі пачынаецца 36-ты фестываль "Мінская вясна", які складаецца з 11-ці вечароў. Прычым адкрываецца фэст канцэртаў "Музыкатэрапія. Рэнесанс і барока". Цыкл новых рэалізацый нашага імклівага, складанага часу, якое чарговы раз падкрэслівае гаючую ролю мастацтва.

Надзея БУНЦЭВІЧ

"Мінская вясна" як своеасабліва малодшая калета "Беларускай музычнай восні", што збірае прызнаных майстроў, калісьці была скіравана на паказ дасягненняў малых кампазітараў і артыстаў з розных краін. Сёлета замежных гасцей, вядома, будзе не так шмат, як раней. Фестываль стане дэманстрацыйнай творчых сіл найперш самой філармоніі. Багата будзе прадстаўлена і моладзь — нароўні з прызнанымі майстрамі. Дыў у зале не будзе падзелу на вечарыны для сталых сінбаёраў ці юнакоў: музыка насамрэч не падзіляе, а аднае, бо зварнута да чалавечых пачуццяў.

Тую ж "Музыкатэрапію" ладзіць са сваімі папелічкімаі малды саліст, лаўрэат міжнародных конкурсаў Арцём Шаптыка. Прыглушанае святло ў зале, спецыяльна падабраны відэакантэнт, творы Палестрыны, Баха, Гендэля, Скарлаці ў выдатным выкананні — і толькі лепшыя эмоцыі.

Юбілейная вечарына да 85-годдзя Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі з'яўра не толькі вучняў, але і шматлікіх былых выпускнікоў гэтай кузні лепшых музычных кадраў краіны і нават замежжа, дзе нашы артысты ўсталявалі Беларусь. Яшчэ адзін канцэрт так і названы — "Узьходзячыя зоркі", у ім выступіць трое юных музыкантаў з Масквы.

Завяршэнне фестывалю таксама пройдзе з малалікім адценнем: 27 красавіка з сольным канцэртаў выступіць малалета беларуская арганістка Кацярына Нікалаева. Будучы і замежны прэм'еры. Так, да 35-годдзя з дня аварыі на Чарнобыльскай АЭС прагучыць "Чарнобыльская літургія", створаная мітрапалітам Іанафанам (Ялешкіх) з Украіны. Яе выканаюць Мітрапалічы хор Свята-Духава кафедральнага сабора і Дзяржаўны сімфанічны аркестр пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Аляксандра Ансімава. Некалькімі днямі раней Дзяржаўны камерны аркестр на чале з Яўгенам Бушковым сярод іншых твораў прэзентуе расійскую прэм'еру — Канцэрт-тантэ для духавога квінтэта і струнных Андрэя Рубцова.

Што ж да беларускай музыкі, дык дзякуючы народнаму артысту нашай краіны, прафесору Ігару Алоўнікаву аживуць яе "Тэатральныя старонкі ў гука раяля": акрамя пералажэнняў замежнай класікі, прагучаць фрагменты з буйных партытураў Анатолія Багатырова, Яўгена Глебава. А колькі яшчэ ўсяго новага, цікавага, адметнага! Так што сачыце за афішамі, прыходзьце ў філармонію — і набірайцеся духоўнай моцы.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"	кіёскі "Белсаюздрук"
Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".	ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".	Проспект Пераможаў, 5. Вуліца Рабкраўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 44.	Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Валадарскага, 16.	Вуліца Лабанка, 2.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
- 3 — "Пінокія" (опера ў 2-х дзеях) Г.Бруні. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Прэм'ера. Пачатак а 12-й.
  - 3 — "Мадам Батэрфляй" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пуччыні. Дырыжор — Алег Лясун.
  - 4 — "Пэр Гюнт" (балет у 2-х дзеях) Э.Грыга. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Пачатак а 18-й.
  - 6 — "Рыгалеа" (опера ў 2-х дзеях) Дж.Вердзі. Дырыжор — Дзмітрый Мацвіенка.
  - 6 — Сольны канцэрт Ніны Шарубінай. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
  - 7 — "Спячая прыгажуня" (балет-феерія ў 2-дзях з пралагам і эпілогам) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.

- 8 — "Яўген Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.
- 9 — "Анастасія" (харэаграфічная легенда ў 2-х дзеях). Дырыжор — Іван Касцяцін.
- 9 — "Вясновы вальс" (сольны канцэрт Клаўдзіі Падёмкінай). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
- 10 — "Фаўст" (опера ў 3-х дзеях) Ш.Гуно. Дырыжор — Уладзімір Авадок. Прэм'ера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

- г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
- 3 — "Вясёлы Дарафей" (інтэрактыўная казка) Н.Гернет.
  - 4 — "Воўк і раз, два, тры..." (казка ў 2-х дзеях) Н.Мацяш.
  - 10 — "Бука" (казка) М.Супоніна. Пачатак спектакля аб 11-й.